vergadering **C130**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering

van 7 februari 2023

Vlaams Parlement

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het federale wetsvoorstel om een examen te koppelen aan de nationaliteitsverwerving
– 1247 (2022-2023) 5

VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de operationalisering van het Vlaams Mensenrechteninstituut
– 1305 (2022-2023) 9

VRAAG OM UITLEG van Thijs Verbeurgt aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de zorgwekkende radicalisering bij jongeren
– 1122 (2022-2023)
VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de groeiende radicalisering bij jongeren vanuit extreemrechtse hoek
– 1224 (2022-2023) 13

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de extra steunmiddelen voor OCMW's en de toeleiding naar OCMW's
– 1243 (2022-2023) 23

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de besteding van extra middelen uit het noodfonds voor cultuur, jeugd en sport
– 1246 (2022-2023)
VRAAG OM UITLEG van Chris Janssens aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de besteding van de coronasteun door de lokale besturen
– 1277 (2022-2023) 27

VRAAG OM UITLEG van Paul Van Miert aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de totstandkoming van het vijfsporenbeleid bij de Vlaamse overheid
– 1274 (2022-2023) 34

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het hoge aandeel kinderen met taalachterstand Nederlands en de initiatieven die daarvoor genomen worden in het kader van het inburgerings- en integratiebeleid
– 1356 (2022-2023) 36

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over initiatieven om personen met een handicap of mindere mobiliteit te ondersteunen om te gaan stemmen
– 1359 (2022-2023) 44

VRAAG OM UITLEG van Bart Tommelein aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de uitvoering van het decreet tot wijziging van het decreet lokaal bestuur, wat de oprichting van een deontologische commissie betreft
– 1421 (2022-2023) 47

VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het federale wetsvoorstel om een examen te koppelen aan de nationaliteitsverwerving – 1247 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): In de Kamer werd een wetsvoorstel ingediend dat mensen verplicht eerst een 'nationaliteitsexamen' af te leggen, voor ze de Belgische nationaliteit kunnen krijgen. Volgens de indiener zou het examen bestaan uit een reeks algemene vragen, die testen of je onze gewoontes kent, onze gebruiken, onze taal, ons patrimonium, zoals het Atomium.

Ik vond dit interessant maar het leunt toch nauw aan bij iets wat we in Vlaanderen al kennen, namelijk het inburgeringsexamen. Na een inburgeringstraject – sinds deze regering – worden nieuwkomers ook getest op zowel het onderdeel maatschappelijke oriëntatie als de kennis van het Nederlands. In het luik maatschappelijke oriëntatie gaat het onder meer over het functioneren van onze samenleving en onze waarden en normen, bijvoorbeeld onze fundamentele rechten en vrijheden. Daarop wordt men getest. Dit lijkt dus zeer sterk aan te sluiten bij het wetsvoorstel in de Kamer.

Minister, wat is uw mening over het wetsvoorstel dat een examen zou koppelen aan de nationaliteitsverwerving? Dat is een federale bevoegdheid, maar goed.

In welke mate zou dit overlappen met het Vlaamse inburgeringstraject zoals we dat vandaag kennen?

Ziet u mogelijkheden om zo een examen te incorporeren in het Vlaamse inburgeringstraject? Zijn hiervoor wetgevende aanpassingen nodig en zo ja, welke?

Plant u overleg met de federale overheid over dit voorstel?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank voor uw vraag, mijnheer Ongena. Ze hoort natuurlijk in de eerste plaats thuis in het federale parlement, omdat het daar over nationaliteitsverkrijging gaat. Er is evident wel een link, die bekendgemaakt is bij de lancering van het idee, naar het inburgeringsbeleid. Het is een wetsvoorstel, er is nog niets beslist aan de overkant. Ik wil wel een aantal elementen meegeven.

Ons Vlaams inburgeringsattest gaat breder dan louter een examen over maatschappelijke oriëntatie. Het gaat over taalkennis, Nederlands tweede taal (NT2), over een buddyproject, over arbeidsbereidheid en inschrijving bij VDAB. Het gaat niet enkel over Vlaanderenspecifieke kennis, het gaat ook over bijvoorbeeld De lijn, VDAB, het Vlaams onderwijs enzovoort.

Maar er is ook een grote nadruk op bijvoorbeeld het ontstaan en de structuur van de Belgische staat, de Grondwet, de democratische rechtstaat, de parlementaire monarchie, de landstalen, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Er wordt uitgebreid aandacht besteed aan principes en uitgangspunten als de vrijheid van meningsuiting, gelijkheid, solidariteit, de scheiding tussen Kerk en Staat.

Als men federaal een examen wil afnemen, kan een inburgeringsattest, zeker voor degenen die het al behaald hebben, een basis zijn van die denkoefening. Wat wij testen, is niet wat op tv getoond werd. "Wat is het Atomium?" Dat vind ik iets

minder relevant en zelfs totaal naast de kwestie, dan vragen die ertoe doen. Dat is meer iets voor een quiz op vrijdagavond. Het is de bedoeling dat mensen basisinzichten krijgen in waar onze samenleving voor staat en hoe die functioneert. Een quiz kan ook nuttig zijn, maar is niet de essentie van zo'n examen.

Ik vind dat men bij nationaliteitsverwerving perfect kan toetsen of mensen beantwoorden aan een aantal voorwaarden. Ik zou die voorwaarden eerder zoeken in de werksfeer. Voor wie hier enkele jaren is en de nationaliteit wil verwerven, is de fundamentele vraag: heeft die persoon ja of nee voldoende bijgedragen aan onze samenleving? Heeft die zich ingespannen? Heeft die meegebouwd aan de welvaart? Men moet natuurlijk correcte criteria hanteren en rekening houden met hun mogelijkheden, hun leeftijd. Mensen kunnen ziek zijn geworden en dergelijke. Maar dat is voor mij een interessante toetssteen. Ik zou me daarop concentreren. Men moet ook rekening houden met de cursus maatschappelijke oriëntatie die wij hebben, en men moet daarop verder bouwen.

Op dit moment is er geen overleg met de federale overheid, omdat er ook helemaal nog geen wet is. Ik blijf binnen mijn bevoegdheden. U weet dat ik denk dat we binnen onze bevoegdheden werk genoeg hebben. Maar zodra er toch stappen gezet zouden worden, ben ik natuurlijk altijd bereid in overleg te treden en ervoor te zorgen dat dingen op een goede manier op elkaar afgestemd geraken.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Het is natuurlijk juist, nationaliteitsverwerving is één federale materie.

En twee, het is ook nog 'maar' een wetsvoorstel, maar ik ben het idee zelf ook wel wat genegen. Ik denk dat het in lijn ligt met wat we in Vlaanderen doen, met het nieuwe inburgeringsbeleid dat we hier voeren, namelijk: 'niets voor niets', voor wat hoort wat. Als je hier wilt zijn, moet je bijdragen aan onze samenleving en moet je dus ook weten hoe onze samenleving werkt. Ik denk dat zo'n nationaliteitsexamen perfect in het verlengde daarvan kan liggen.

Dat gezegd zijnde, is het dan ook wel belangrijk dat het in het verlengde ligt, en dat het niet dubbelop is. Ik denk dat daar dus misschien wel een mogelijkheid is om na te gaan in hoeverre ons Vlaams inburgeringsbeleid, dat we nu hebben uitgetekend en inderdaad ook de link legt naar werkbereidheid enzovoort, met de verplichte inschrijving bij VDAB, als bouwsteen kan dienen voor zo'n federaal examen. Het lijkt mij toch iets wat in overleg misschien opgestart zou kunnen worden, los van dit wetsvoorstel dat misschien iets te vrijblijvend, nog niet voldoende uitgewerkt is. Maar dat neemt niet weg dat wij al heel veel expertise hebben in Vlaanderen, die we kunnen gebruiken, denk ik.

Een bijkomende vraag is dus toch, minister, of er niet ook vanuit u een initiatief genomen zou kunnen worden om eens te polsen richting de federale bevoegde autoriteiten, om eens na te gaan of we het inburgeringstraject niet zouden kunnen koppelen aan nationaliteitsverwerving.

De voorzitter: De heer … Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): U bent mijn naam toch niet vergeten, denk ik. Na de afgelopen dagen is dat onmogelijk, voorzitter.

De voorzitter: Ik heb uw naam nergens gelezen. *(Gelach)*

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Ik dank de heer Ongena voor de interessante vraag en stel vast dat daaruit blijkt, en ook uit uw antwoord, minister, dat de

geesten om het almaar strenger te maken steeds meer rijpen. Ik merk dat het beleid, zowel hier als op federaal niveau, steeds meer in onze richting gaat.

Dit gezegd zijnde, minister, hoor ik u toch niet zo graag zeggen dat u wat nationaliteitsverwerving betreft vindt dat de focus moet liggen op de financieel-economische bijdrage aan onze samenleving.

Ik vind dat veel te eng. Ik verwijs naar mijn vriendin, die hier is beginnen te werken in een multinational. Daar wordt vrijwel alleen Engels gesproken. Om hier in België de nationaliteit te verkrijgen, heeft zij inderdaad op geen enkel moment moeten bewijzen dat zij de Nederlandse taal machtig is, of onze normen en waarden omarmt. U begrijpt dat dat wel degelijk wel het geval is, met mij in huis. Maar mensen die de nationaliteit moeten verwerven zouden toch veel meer moeten bewijzen aan onze samenleving, en niet alleen of ze al dan niet hard werken en belastingen betalen.

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Dank u wel, collega Ongena, voor de interessante vraagstelling en minister, voor de verduidelijking.

Het gaat hier om een wetsvoorstel waar u naar verwijst van onze collega en cd&v-Kamerlid Franky Demon.

We moeten natuurlijk twee zaken heel duidelijk gescheiden houden.

We kennen uiteraard heel goed het Vlaams inburgeringstraject en onze verplichting voor nieuwkomers. Nationaliteitsverwerving is natuurlijk een eigen keuze voor wie hier aan een aantal voorwaarden voldoet: vijf tot tien jaar wettelijk verblijf in het land, een bewijs van economische participatie, integratie. Wij zien dit als een mooi sluitstuk daarvan: wanneer iemand een nationaliteitsaanvraag indient, inderdaad om zo'n examen af te leggen, om er daarnaast niet alleen een administratieve gelegenheid van te maken maar er ook iets moois aan te koppelen. En dat is natuurlijk het idee achter dit voorstel.

Het is inderdaad wel zo dat een goede samenwerking met de gemeenschappen en gewesten aangewezen blijft, maar dat is ook expliciet opgenomen in het voorstel dat collega Demon heeft ingediend. Ook over de inhoud van dat nationaliteitsexamen zal een samenwerkingsakkoord gemaakt moeten worden met de verschillende gemeenschappen.

Het is in die richting dat mijn bijkomende vraag aan de minister luidt: indien dit wetsvoorstel gestemd wordt en een wet wordt, minister, zou ik u willen oproepen om aan de eventuele uitdrukking van dat samenwerkingsakkoord natuurlijk uw volle medewerking te verlenen.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Minister, ik ben naar hier gesneld om toch nog even te kunnen tussenkomen, want ik vind dit een zeer belangrijk onderwerp, wat jullie niet zal verbazen.

Het is zo dat onze fractie in het federaal parlement al meer dan twee jaar een wetsvoorstel voor heeft liggen, dat nu eigenlijk gekopieerd is door de cd&v-fractie en opnieuw is ingediend. Ons voorstel was net ietsje beter natuurlijk, maar ik ben blij dat cd&v en de geesten van de traditionele partijen op die manier gerijpt zijn dat jullie inderdaad ook achter dit wetsvoorstel van ons staan. Als partij en fractie vinden we al heel lang dat er veel te laks wordt omgesprongen met het verkrijgen van onze nationaliteit. Ik wil hier natuurlijk naar de historische erfenis van de regering-Verhofstadt

verwijzen, collega Ongena, met die verschrikkelijke Snel-Belgwet die toen is goedgekeurd. Dat is een verhaal dat we absoluut opnieuw zouden moeten brengen.

Voor ons is nationaliteit geen integratiemiddel; die twee kun je niet gelijkstellen. Nationaliteit is toch wel meer dan een snoepje dat uitgedeeld wordt, denk ik. Het inburgeringsproces is een startpunt om mensen te integreren in onze samenleving. Het verkrijgen van onze nationaliteit mag wel net iets meer gaan voorstellen. Ons inburgeringsbeleid hebben we heel fel aangescherpt, maar we kunnen het inburgeringsexamen dat daaraan gekoppeld is, niet gaan gelijkstellen met een examen voor het verkrijgen van de nationaliteit. Daarvoor mogen we toch wel wat hogere eisen stellen, bijvoorbeeld op het vlak van de Nederlandse taal of de bijdrage die die mensen aan onze samenleving gaan doen.

Bovendien, collega Ongena, is er voor EU-burgers geen verplicht inburgeringsproces, dus ook op dat vlak kunnen we die twee procedures niet gaan gelijkstellen.

Waar ik wel absoluut mee akkoord ga – en dat zal jullie niet verbazen –, is dat de deelstaten een grote rol moeten spelen als het gaat over verdere stappen en het koppelen van nationaliteit aan een examen. Daar staan wij als fractie positief tegenover.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, bedankt voor de beschouwingen, al horen die op de eerste plaats – daar begin ik toch wel mee – in het federaal parlement thuis. Het zijn allemaal interessante inzichten, dus ik hoop dat jullie partijgenoten die te berde zullen brengen als het wetsvoorstel of andere wetsvoorstellen ter zake besproken worden.

Mijnheer Van Rooy, u daagt natuurlijk lichtelijk uit door te zeggen dat de waarden en normen bij u thuis waarschijnlijk zijn zoals we denken dat ze zijn. Ik denk dat de gedachten daarover uiteen kunnen lopen, dus ik zal er niet verder op ingaan.

Ten gronde denk ik wel dat er een fundamenteel verschil is tussen inburgering en nationaliteitsverwerving. Met ons inburgeringstraject geven wij mensen de hefbomen, de instrumenten, de kennis en de vaardigheden om volwaardig te kunnen participeren aan de Vlaamse samenleving: taal, inzicht in onze maatschappelijke oriëntatie, fundamentele normen en waarden, toeleiding naar werk en een netwerk om thuis te worden in Vlaanderen.

Nationaliteit is iets anders, en wat je daaraan koppelt, dat is een debat dat op het federale niveau gevoerd moet worden. Mijnheer Van Rooy, u vindt een economische invulling te eng, u vindt dat dat breder moet gaan. Die bredere culturele inbedding zit voor mij in het inburgeringsproces. Mensen die het land binnenkomen, moeten op dat moment Nederlands leren, moeten op dat moment weten wat onze normen en waarden zijn en hoe onze samenleving in elkaar zit. Dat is een stap die je dan zet.

In een latere fase, als je een appel doet op nationaliteit, kun je een aantal andere dingen in beeld brengen. Daarover kun je discussiëren en ik ben er zelf ook niet al te dogmatisch in. Een koppeling met bijdragen aan de samenleving, ook aan het sociaal-economische aspect van de samenleving – de welvaart, de sociale zekerheid, de solidariteit –, is voor mij ook een belangrijke factor. Werken en bijdragen zouden belangrijke aspecten moeten zijn als je naar nationaliteitsverwerving kijkt.

Als er verdere stappen gezet zouden kunnen worden in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en als die tot een wet zouden leiden, dan staan wij als eersten klaar om ter zake samenwerkingsakkoorden te sluiten, mijnheer Van de Wauwer, en om erover te waken dat het geen tang op een varken is en dat de twee zaken in lijn liggen met elkaar: inburgering als eerste fase, nationaliteit als tweede fase.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): We leven in een complex land en we moeten de ambitie hebben om het niet complexer te maken dan nodig. Als dit wetsvoorstel realiteit wordt, dan is het echt belangrijk om een goede afstemming te hebben, want hoe je het ook draait of keert, inburgering en nationaliteitsverwerving liggen wat ons betreft in elkaars verlengde.

Je hoeft ons niet te overtuigen van het belang van inburgering, want het was een Open Vld-minister die destijds begonnen is met inburgering in Vlaanderen en het is deze minister die van inburgering weer een succesverhaal heeft gemaakt, door komaf te maken met de wachtlijsten en het proces te digitaliseren. Niet enkel woorden, maar ook daden, dat is wat mensen van ons verwachten.

Het is goed dat we hier in Vlaanderen een sterk inburgeringsbeleid hebben, dat nu ook sterk vernieuwd is en weer op de rails staat. Het lijkt me logisch, als men op een ander niveau aan iets gelijkaardigs zou denken, dat men dan in Vlaanderen komt kijken hoe men daar een succes van kan maken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de operationalisering van het Vlaams Mensenrechteninstituut
– 1305 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, op 26 oktober 2022 hebben we hier in het Vlaams Parlement het decreet houdende de oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) goedgekeurd. Het is de bedoeling dat dit instituut operationeel gaat zijn vanaf 15 maart 2023, dus binnen anderhalve maand. Dit impliceert onder andere dat men vanaf deze datum terechtkan bij het VMRI om melding te doen van een vermeend geval van discriminatie, voor zover dit binnen de Vlaamse bevoegdheden valt.

De eerste stap om het VMRI operationeel te maken was de aanstelling van de leden van de raad van bestuur, aangezien die verantwoordelijk is voor de organisatie van het VMRI. Daar hebben we werk van gemaakt, namelijk de voorbije weken, de afgelopen week. De plenaire vergadering heeft het goede werk dat we hierover in de schoot van de commissie gedaan hebben, bevestigd. Die raad van bestuur is er nu. Alleen werd tijdens de hoorzittingen wel regelmatig de opmerking gemaakt dat de datum van 15 maart wel heel snel dichterbij komt, en er waren vragen of die datum wel gehaald zou kunnen worden.

Daarom heb ik de volgende vragen aan u. Kunt u bevestigen dat het VMRI operationeel zal zijn op 15 maart 2023 en dat men terecht zal kunnen bij het VMRI om een melding te doen van een vermeend discriminatiegeval? Indien ja, welke acties werden in de tussentijd al genomen om ervoor te zorgen dat het VMRI operationeel zal zijn tegen dan? Wie houdt zich bezig met die voornoemde acties in afwachting van de aanstelling van de raad van bestuur van het VMRI?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Het vraagt inderdaad tijd om een geheel nieuwe organisatie in stelling te brengen. Ik begrijp dan ook de bekommernis over het zeer korte

tijdskader tussen de aanstelling van de raad van bestuur en 15 maart, de dag waarop het instituut van start zou moeten kunnen gaan. Daarom zijn er de voorbije weken al tal van voorbereidingen getroffen die het de bestuurders mogelijk moet maken om de deuren van het VMRI op tijd te openen en om het gehele bedrijfskader op een vlotte en relatief korte termijn uit te rollen.

Ik geef u een kort overzicht van de voorbereidende stappen. Sinds mei 2022 werkt een taskforce, onder begeleiding van het consultancybureau Ernst and Young, aan een voorstel van blauwdruk voor het VMRI. Deze taskforce werd opgericht in de schoot van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) en is samengesteld uit onafhankelijke experten en vertegenwoordigers uit het middenveld met relevante kennis en ervaring op vlak van onder meer mensenrechten, arbeidsrecht en organisatieontwikkeling. Haar focus lag op die kaders waarvan het oprichtingsdecreet bepaalt dat ze door het Vlaams Parlement moeten worden goedgekeurd en die het VMRI de onderbouw geven om inhoudelijk aan de slag te gaan met haar decretaal bepaalde taken. Zo liggen bijvoorbeeld voorstellen klaar van organogram, personeelsplan, reglement van interne orde, een eerste ontwerp van rechtspositieregeling, de processflow van meldingen en klachten, een procedurereglement voor de geschillenkamer.

Om het VMRI toe te laten van bij de start laagdrempelig en outreachend te werken, ligt ook een brede 'mapping' klaar van potentiële stakeholders en intermediairen die – als alternatief op de vaste discriminatiemeldpunten – voor begeleiding van klachten kunnen zorgen. De taskforce heeft zijn opdracht inmiddels afgerond en draagt nu graag de fakkel over aan de raad van bestuur.

Ten tweede, tegelijkertijd hebben we ook alles in stelling gebracht om het VMRI toe te laten reeds binnen een dikke maand de deuren te openen, de eerste meldingen te ontvangen en ermee aan de slag te gaan. Er staat sinds midden januari een transitieteam klaar dat het bestuur zal bijstaan in alle operationele voorbereidingen en dat burgers met meldingen te woord zal kunnen staan en waar nodig bemiddelingstrajecten kan opstarten. Dit team is opgezet binnen het systeem van tijdelijke mobiliteit van de Vlaamse overheid, wordt versterkt door de mensen van de Genderkamer die naar het VMRI overkomen en extra ondersteund door de administratie Binnenlands Bestuur.

Het team wordt geleid door een transitiemanager, met name mevrouw Heidi Vander Poorten. Mevrouw Vander Poorten was eerder ook voorzitter van de taskforce en werkt al gedurende meer dan twintig jaar rond gelijke kansen. Zeer specifieke profielen voor boekhouding en ICT-ondersteuning worden nog via externe aanbesteding aangetrokken. Met dit tijdelijk team kan de raad van bestuur de periode overbruggen dat het nodig zal hebben om haar rechtspositieregeling verder uit te tekenen, te laten goedkeuren en vervolgens haar vast personeel aan te werven.

Ten derde, we staan daarbovenop ook klaar met een aantal instrumenten die een vlotte opstart mee kunnen verzekeren. Zo is er een basis in ontwikkeling voor een website en een registratiesysteem. Er is voor de beginperiode ook huisvesting verzekerd. Maar ook tal van kleinere operationele zaken zijn in stelling gebracht, zoals de aanvraag voor een 0800-nummer, de domeinnaam van de website, enzovoort.

Ten vierde en tot slot, wil ik onderstrepen dat geen enkele van deze initiatieven afbreuk doet aan de onafhankelijkheid waarbinnen de raad van bestuur zal kunnen werken. De voorbereidingen zijn adviserend dan wel tijdelijk van aard en zijn gefocust op de continuering van de dienstverlening ten aanzien van burgers en het verzekeren van onze Europese verplichtingen. Ze zijn ook operationeel van aard en doen geen voorafnames op de inhoudelijke, strategische lijnen waarmee de raad van bestuur zelf de koers van het VMRI zal bepalen. Het is de raad van bestuur die de eigen, definitieve, beslissingen zal kunnen nemen. Daar hecht ik ook enorm veel belang aan.

Ik hoop dat ik daarmee een antwoord heb gegeven op uw vragen, mijnheer Ongena.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Ja, dat hebt u absoluut. U geeft aan dat er al heel wat klaarligt. Het is een geruststelling dat mensen die menen slachtoffer te zijn van bijvoorbeeld discriminatie, vanaf 15 maart 2023 ergens terechtkunnen. Het is cruciaal dat we die deadline halen en dat we nergens een leemte laten. Unia heeft vandaag al zelf gezegd dat ze op dat vlak minder actief zullen zijn, ze zullen ons op dat vlak in de steek laten. Nu, goed, dat neemt niet weg dat wij onze job moeten doen, namelijk ervoor zorgen dat het vanaf 15 maart klaarstaat. Ik ben blij dat het ernaar uitziet dat het er komt.

Ik heb nog een bijkomende vraag, minister. We hebben vorige week de raad van bestuur samengesteld. Hebt u een idee wanneer zij voor de eerste keer samenkomen? Gaat u die mensen op korte tijd ontmoeten? Lijkt u dat nuttig of wilt u zich hiermee niet bemoeien vanwege de onafhankelijkheid? Kunt u daarover nog iets zeggen?

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Die vraag om uitleg kan misschien een beetje vreemd overkomen. U vraagt naar de interne organisatie van een autonome instelling, dat is een instelling die wel verantwoording aflegt aan het parlement, maar niet aan de minister. Dat geldt zeker voor die laatste bijvraag over de ontmoeting en hoe het allemaal in zijn werk zal gaan. Het is niet aan de minister om daar uitspraken over te doen.

Los daarvan ben ik natuurlijk heel blij dat we een sterke raad van bestuur hebben kunnen samenstellen vorige week. Het is nu aan hen om de werkzaamheden aan te vatten en zo snel mogelijk 'up and running' te zijn. Het probleem is natuurlijk dat we aan die mensen quasi het onmogelijke vragen, aangezien zij maar anderhalve maand hebben om dat allemaal georganiseerd te krijgen. Dat ligt natuurlijk aan het feit dat er tussen de conceptnota en de uiteindelijke stemming twee jaar ligt. Daardoor is die timing heel erg krap geworden. Maar ik heb alle vertrouwen in de mensen die we hebben aangesteld. Dat zijn sterke profielen die bewezen hebben dat ze ervaring hebben in het opzetten van dergelijke organisaties. Ik reken erop dat het in orde komt.

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Dank u, collega Ongena, voor deze zeer belangrijke vraag. De oprichting van het Vlaams Mensenrechteninstituut was een heel grote opdracht voor u en uw administratie, minister, en voor dit parlement. Er komt heel veel bij kijken. Vorige week hebben we een heel belangrijke horde genomen met de aanduiding van de raad van bestuur. Het grootste werk komt er voor de raad van bestuur nu aan, om tegen 15 maart operationeel te zijn. We kunnen het ons natuurlijk niet veroorloven dat er een lacune zou zijn in de verdediging van de mensenrechten.

Ik ben heel blij met de antwoorden die u hebt gegeven met betrekking tot het voorbereidend werk dat de taskforce heeft gedaan. Als ik het zo hoor is dat alvast indrukwekkend. Ik had een kleine vrees dat dit de werkzaamheden van de raad van bestuur mogelijk wat kon beïnvloeden, maar als ik uw antwoord hoor, dan is de onafhankelijkheid en vrijheid van de raad van bestuur gegarandeerd. Dat heeft mijn zorg weggenomen. Het gaat voornamelijk om adviserend voorbereidend werk. De keuzes zullen door de raad van bestuur worden gemaakt.

Ook wat de personeelsbezetting betreft wordt het heel kort dag. Kunnen er voldoende externe mensen in procedure worden aangeworven tegen 15 maart, om zo

snel mogelijk operationeel te zijn? Er gelden bij eventuele vorige werkgevers ook opzegperiodes en dergelijke. Indien daar nog lacunes zouden zijn, in welke mate kunt u de raad van bestuur nog bijstaan? Ik vermoed dat u daar welwillend voor zult zijn. De hoop is er nu vooral op gevestigd dat het Vlaams Mensenrechteninstituut zo snel mogelijk operationeel kan zijn om op 15 maart volop aan de slag te gaan.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik wil de verschillende interveniënten danken voor de vraagstelling. Ik ben ook blij dat men gezien heeft dat, wat de voorbereiding betreft, we al het mogelijke hebben gedaan om die goede opstart te faciliteren.

Voor alle duidelijkheid, het Vlaams Mensenrechteninstituut zal zijn geloofwaardigheid halen uit zijn onafhankelijkheid. Dat is een van de manieren waarop zo'n instelling geloofwaardig kan zijn. Als men moet bemiddelen, uitspraken moet doen in geschillen, dan heeft een te sterke band, hetzij met de uitvoerende macht, hetzij met de wetgevende macht, op zich al een problematisch karakter.

Dus, wat is er gebeurd of wat gebeurt er? Morgen zal de parlementsvoorzitter de eerste keer de raad van bestuur voorzitten. Op dat moment wordt er een voorzitter gekozen. Dan kan de raad van bestuur op eigen kracht vergaderen, zonder parlementsvoorzitter. Ik zal daar morgen niet bij zijn. Ik wil daar niet bij zijn omdat ik vind dat dat een onafhankelijk orgaan moet zijn. Dat orgaan zal dan verder bepalen hoe ze haar werking organiseert en dergelijke meer. Wat wij aanbieden is vaak een soort van menu van mogelijkheden en een transitieteam tijdelijke medewerkers die in die opstartfase het werk kunnen doen, onder gezag en leiding van de raad van bestuur, tot men zelf mensen heeft aangeworven. Als er nog praktische vragen en noden zijn, dan kan men zich altijd tot mij richten als minister, en dan zal ik dat zo goed mogelijk faciliteren en bijstaan. Maar dat is vooral, vanuit mijn perspectief, in het logistieke, niet in het inhoudelijke.

Wil ik die mensen graag ontmoeten? Ik zou hen natuurlijk graag ontmoeten. Ik zal die ook wel eens ontmoeten, ik denk bijvoorbeeld aan de officiële start. Dat is een wat plechtiger moment waarop ik als minister formeel kan kennismaken. Maar ik wil dat zeker niet doen als iemand die daarboven hangt of er altijd naast wil lopen en dat in handen nemen. Nee, de mensen die jullie hebben aangeduid, vanuit het parlement, zijn volgens mij een heel sterk inhoudelijk en organisatorisch team. Ze kunnen die taak aan. We gaan lukken in onze opdracht. Het was niet evident om op tijd een goed werkend, onafhankelijk orgaan te hebben als het Vlaams Mensenrechteninstituut, dat in alle onafhankelijkheid kan functioneren in het bewaken van de mensenrechten in Vlaanderen. Dat is wat we nastreven. Dat is ook wat ik denk dat er de komende dagen staat te gebeuren.

Dus, nee, ik zal daar niet bij zijn. De raad van bestuur is onafhankelijk, ook van het parlement. Het parlement heeft de raad van bestuur aangeduid, maar op dat moment laat ook het parlement los en zal de raad van bestuur werken en functioneren onder de voorzitter die wordt aangeduid.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Dank u wel, minister, uw onafhankelijkheid staat inderdaad voorop. Het was eerder in die ondersteunende rol dat ik mijn vragen stelde. Omdat het natuurlijk wel cruciaal is dat vanaf 15 maart het instituut werkt, dat er mensen terechtkunnen. We hebben ervoor gekozen de samenwerking met Unia stop te zetten. Mocht nu blijken dat we op 15 maart er niet in slagen slachtoffers van discriminatie op te vangen, dan zou dat toch wel een beetje een blamage zijn en ingaan tegen het geloof dat we allemaal hebben, namelijk dat wat we in Vlaanderen doen, we beter doen. Voor al die slachtoffers mogen we het risico niet lopen dat zij in de kou gaan staan. Ik ben blij dat er al heel veel voorbereidend

werk is gedaan en ik heb er dan ook alle vertrouwen in dat men vanaf 15 maart effectief een goedwerkend mensenrechteninstituut gaat hebben.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Thijs Verbeurgt aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de zorgwekkende radicalisering bij jongeren
– 1122 (2022-2023)

VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de groeiende radicalisering bij jongeren vanuit extreemrechtse hoek
– 1224 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Minister, de vraag ligt hier al eventjes. Na Nieuwjaar kwam de Staatsveiligheid (VSSE) met haar nieuwste jaarrapport, ze wijst op de zorgwekkende radicalisering van jongeren. Naast de klassieke – ondertussen helaas klassieke – dreiging vanuit religieus extremisme, wijst de Staatsveiligheid erop dat de dreiging van het rechts-extremisme in België blijft toenemen, vooral – en dat is iets van de laatste jaren – in samenspel met antioverheidsextremisme. De Staatsveiligheid stelt in haar jaarverslag dat sinds enkele jaren rechts-extremisten steeds vaker de overheid of andere symbolen van het establishment viseren. Zo richten ze zich met hun discours of acties op de pers, die als 'linkse leugenpers' wordt gelabeld, wat we zelfs in dit huis af en toe horen, of op academici zoals virologen, en politici. Waar tot voor kort asielcentra, moskeeën of synagogen vooral het doelwit waren van extreemrechtse radicalen, richten ze zich vandaag steeds meer op de overheid en wat men daaraan gelinkt ziet. De oorlog in Oekraïne en de energiecrisis hebben dit nog versterkt.

De VSSE stelt ook vast dat steeds meer jongeren in ijltempo radicaliseren via hun smartphone en digitale wegen. Sommige gevallen ontpoppen zich tot ware haatpropagandisten en 'keyboard warriors' die aanzetten tot haat en geweld. Volgens de Staatsveiligheid is deze extreemrechtse radicalisering qua stijl en inhoud te vergelijken met de verheerlijking van geweld door IS.

Minister, hoe kijkt u naar de conclusies uit dit jaarverslag van de VSSE, vooral wat betreft de radicalisering van jongeren vanuit extreemrechtse hoek?

Zet deze vaststelling volgens u aan tot een bijsturing van het beleid inzake preventie en detectie van gewelddadige radicalisering?

Welke bijkomende acties ziet u?

Hoe zult u de lokale besturen en andere partners bijkomend ondersteunen inzake preventie en detectie?

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Voorzitter, minister, het gaat hier en ook in de commissie Radicalisering vaak over polarisering en hoe belangrijk die is voor de democratie, en dat we die niet mogen uitsluiten. Maar we zijn het er allemaal over eens dat het een probleem wordt als polarisering mogelijk leidt tot geweld. De Staatsveiligheid heeft

als hoofdtaak de veiligheid van ons land garanderen of toch bewaken. Als zij met een rapport komen met felle waarschuwingen, kunnen we daar niet blind voor zijn.

De waarschuwingen van de Staatsveiligheid gaan in verschillende richtingen. Evident waarschuwt men voor de oorlog op het Europese continent, spionageactiviteiten door minder bevriende mogendheden, de latente dreiging van een terreuraanslag door een 'lone actor', en de aanhoudende activiteit van jihadisten in Syrië en elders. Dat moeten we allemaal goed in het oog houden, maar daarnaast spreekt men voor het eerst ook van een 'zorgwekkende ideologische radicalisering' van 'steeds jongere mensen'.

In een interview met Knack en Le Soir verduidelijkt administrateur-generaal Francisca Bostyn dat het zelfs gaat om 14- en 15-jarigen. Jongeren die op hun 14 of 15 jaar al met een antioverheidsdoctrine worden gevoed, zijn niet alleen een gevaar voor hun medemens en zichzelf, maar ook voor de samenleving als geheel.

Minister, in welke mate is er een informatiedoorstroming van deze cijfers naar u en naar de Vlaamse overheid?

Denkt u aan maatregelen om deze jongeren te bereiken en te wijzen op de gevaren van radicalisering en de uitdagingen daaraan verbonden?

Denkt u aan een sensibiliseringscampagne? Hebt u daar plannen rond?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, hartelijk dank voor de gestelde vragen die ik gebundeld zal beantwoorden. Als je dit rapport leest, word je daar niet altijd vrolijk van, noch als mens noch als iemand die gelooft in constructief samenleven, noch als burger, noch als minister van samenleven.

Het jaarverslag van de Staatsveiligheid wijst op een aantal tendensen die verontrusten en onze aandacht verdienen. Wat vooral opvalt, is dat het beeld rond mogelijke gewelddadige radicalisering steeds meer diffuus is geworden. Het heeft een zeker hoogtepunt bereikt. In het begin van deze eeuw, op het moment van een dominant en dreigend islamitisch extremisme, zien we nu een uitwaaiering van fenomenen, van bronnen waardoor mensen zich laten radicaliseren of geradicaliseerd geraken. Je ziet dat in het hele spectrum, maar er is ook een duidelijk antioverheidsgevoel in al zijn diversiteit. De betoging van zondag wijst daarop – niet dat alle betogers geradicaliseerd zijn, dat wil ik absoluut niet zeggen, maar je ziet veel stromingen vandaag. Er zijn nieuwe stromingen die soms heel confronterend zijn en niet onmiddellijk gevat worden. Je ziet inderdaad een toenemende radicalisering bij jongeren. Dat is niet nieuw, maar soms toch heel jong en scherp.

Vanuit het beleid moeten we hier absoluut aandacht voor hebben, niet alleen vanuit een aanpak van het extremisme. Ik denk altijd dat je dat breder moet bekijken, dat je een breder perspectief voor ogen moet houden en mogelijke voedingsbodems aanpakken, zodat jongeren niet afglijden in dat, laat ons zeggen, negatief denken en sociaal isolement en vanuit dat isolement doorrollen.

Want dat blijkt ook uit dat rapport: men ziet toch heel veel overeenkomsten tussen de verschillende vormen van dat radicalisme. Dat is dan ook mijn innige overtuiging, ik spreek vanuit mijn ervaring op het terrein, dat het mechanisme van radicaliseren eigenlijk altijd hetzelfde is. Dat is een proces van mensen isoleren. Op het moment dat mensen geïsoleerd zijn van de samenleving en je een relatie met een vertrouwenspersoon hebt – dat kan fysiek of via sociale media – bied je die mensen naast een apocalyptisch beeld een soort van verlossingsproject aan: van 'loser' kun je een 'hero' worden. Men creëert een heel zwart-wit beeld van de samenleving, in al haar complexiteit, waar zij slachtoffer zijn, en actor kunnen worden van de strijd naar een

betere wereld – althans hun betere wereld. Dat is dus iets wat ik denk dat telkens opnieuw terugkomt.

Wat denk ik dat belangrijk is?

Eerst en vooral is informatiedoorstroming tussen verschillende beleidsniveaus in het aanpakken belangrijk. Dat is een van de speerpunten van het actieplan: het uitbouwen van samenwerking en coördinatie tussen alle niveaus en structuren in functie van die informatie-uitwisseling.

Zo zit ons Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) namens de Vlaamse overheid in de Nationale Task Force waar onder meer ook de Veiligheid van de Staat vertegenwoordigd is. We hebben daar een directe lijn kunnen installeren.

Er is ook het Vlaams Platform Radicalisering onder de coördinatie van de Administratie Binnenlands Bestuur, waar verschillende Vlaamse beleidsdomeinen kennis en expertise uitwisselen.

Wat de concrete acties betreft zetten we bijvoorbeeld in op de projectsubsidie aan lokale besturen, waar we 29 lokale besturen, vaak grotere, financieel ondersteunen in hun beleid rond polarisatie en extremisme.

Daarnaast schakelen we de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) in met een ondersteuningsaanbod voor onze lokale besturen. Dat bevat onder meer een hulplijn voor lokale besturen waar ze met vragen terechtkunnen.

Het ondersteuningsaanbod is in belangrijke mate ook gericht op de LIVC R-werking (lokale integratie veiligheidscellen radicalisering) van onze lokale besturen. Dat is toch een structuur waar lokale besturen echt mee vertrouwd zijn, die duurzaam en robuust is, en waarvan men ook vanuit het buitenland zegt dat het eigenlijk een heel interessante aanpak is – ook op maat van ons land. Het lokale bestuur heeft heel veel verantwoordelijkheden op vlak van veiligheidsbestuur. Als je dat vergelijkt met andere landen heeft de burgemeester, die ook hoofd van de politie is, hier een heel cruciale rol. Ook het schepencollege kan daar een rol in spelen, met de administratie. Dus die LIVC R is volgens mij toch iets wat we verder moeten koesteren. We zetten ook in op de verdere uitbouw en professionalisering van de LIVC R's via begeleidings- en coachingstrajecten. Zo begeleidde de VVSG in 2022 in totaal 28 lokale besturen. Ook in 2023 en 2024 zetten we die professionaliseringstrajecten verder.

Specifiek voor wat betreft de acties gericht op jongeren, is het zo dat het actieplan volgens mij beleidsdomeinen overstijgt. De LIVC R is ook inzetbaar voor jongeren. Maar vanuit het onderwijs bevat het actieplan bijvoorbeeld een actie rond het sensibiliseren van ouders, in het kader van polarisatie en radicalisering. Het project 'No-Cap' biedt handvaten aan leerkrachten en onderwijsprofessionals aan bij de preventie van gewelddadige radicalisering. Leerkrachten en directies kunnen op de website van het Hannah Arendt Instituut online leermodules volgen.

Wat betreft Jeugd wordt er vanuit het actieplan specifiek gewerkt rond het wij-zij-denken. Mediawijs lanceerde de 'EDUbox' wij-zij-denken. Ik weet niet of u die al eens gezien hebt. Ik heb het zelf al eens helemaal doorgenomen. Het is eigenlijk een zeer handig instrument voor jeugdbewegingen, in de klas en dergelijke meer, om dat wij-zij-denken toch voor een stuk in beeld te brengen.

En tot slot: we kunnen uiteraard veel meer doen. Het is belangrijk dat burgemeesters, via hun LIVC R en samen met de socio-preventieve actoren, in overleg gaan met deze jongeren. Precies daarom is het zo belangrijk dat jeugdwerkers en het onderwijsveld mee aan tafel schuiven bij de lokale integratie en veiligheidscellen. We weten dat dat op dit moment nog te weinig gebeurt. Jeugdwerk en onderwijs moet daar meer aan tafel. De recentste ledenbevraging inzake radicalisering

toonde bijvoorbeeld aan dat socio-preventieve actoren nog te weinig deelnemen aan een LIVC R, waar er gedeeld beroepsgeheim is en waardoor de loutere aanwezigheid aan die tafel … ook al zeg je als jeugdwerker of vanuit het onderwijs: "We hebben eigenlijk niet veel problemen." Door de benadering, het debat dat daar gevoerd wordt, de casussen die daar op tafel liggen, wordt je aandacht gescherpt, en je focus beter gezet. Ik heb dat zelf ook mogen meemaken, dat ook jeugdwerkers zeggen: "Bij ons is dat probleem ernstig" … tot je aan tafel komt waar ook de veiligheidsdiensten zitten, en dingen kunt benoemen en bespreken. Dat heeft het grote voordeel dat je veel meer in de preventieve aanpak kunt blijven zitten, en veel minder snel naar die politioneel-repressieve aanpak hoeft te gaan, die daar waar nodig natuurlijk absoluut moet worden ingezet. We mogen geen risico's nemen. Maar je kunt daardoor in een veel vroeger stadium detecteren en anticiperen. Ik denk dat daar dus absoluut nog werk aan de winkel is.

Daarnaast moeten we het actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering als een dynamisch gegeven beschouwen dat we kunnen bijsturen. Op 1 maart overlopen we de voortgangsrapportage van dit plan in de commissie Radicalisering. Ik kan de commissie wel alvast meegeven dat ik sowieso een expertenpool rond gewelddadige radicalisering zal oprichten ter ondersteuning van onze lokale besturen. Lokale besturen zullen van deze expertenpool gebruik kunnen maken wanneer ze met bepaalde specifieke problemen of tendensen te maken krijgen.

Ik wil tot slot nog even zeggen dat dat uitwaaieren van fenomenen sommigen misschien tot wanhoop zou kunnen drijven. Vroeger was het eenvoudig: we hadden één focus, namelijk islamitisch extremisme. Daar zijn ondertussen ideologisch extremisme en andere vormen van extremisme bij gekomen. Kunnen we dat nog wel verwerken? Het voordeel is dat de mechaniek die eronder zit – niet de ideologische boodschap of het ideeëngoed, maar de technieken waarmee men jonge mensen meesleept op het pad van de radicalisering –, heel gelijklopend is. De antwoorden om dat te proberen te verhinderen, hetzij preventief hetzij politioneel-repressief, zijn gelijklopend. We hoeven niet telkens een heel nieuw scala aan technieken te gaan ontwikkelen om dat aan te pakken; men kan dezelfde instrumenten inzetten. We weten ondertussen ook dat die instrumenten effectief een verschil kunnen maken op het terrein: er is al heel veel voorkomen, er is ook al heel wat extremisme teruggeduwd. Maar we leven ook in een samenleving waarin het blijkbaar gemakkelijker is, door een maatschappelijke context, om jongeren vast te pakken en mee te sleuren op het pad van de radicalisering. Daar moeten we heel waakzaam voor zijn.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Dank u voor uw antwoord, minister.

U maakt een correcte analyse: het beeld van radicalisering is een stuk diffuser geworden. Tot een paar jaar terug lag de focus op één vorm van extremisme, namelijk moslimextremisme of religieus geïnspireerde radicalisering, maar vandaag zien we veel meer verschillende vormen. U haalt terecht aan dat de mechanismen die tot radicalisering leiden, dezelfde zijn, maar de ideologische bron en de uitingen zijn wel diverser. Daar moeten we ons bewust van zijn. Het zou ook te gemakkelijk zijn om blind te zijn voor dat diffusere beeld en om ideologische redenen te focussen op slechts een van die elementen, omdat dat politiek beter zou uitkomen. We moeten die bredere blik behouden en er ook voor zorgen dat men die brede blik behoudt in het veld. Ik ben dan ook blij te horen dat u een expertenpool zult samenbrengen.

U verwees ook naar de LIVC R's. In tegenstelling tot sommige andere partijen was mijn fractie een sterke believer in die LIVC R's en het gedeeld beroepsgeheim binnen die LIVC R's, omdat we ook geloven, zoals u ook aanhaalt, dat daarbinnen heel wat geremedieerd kan worden op zeer korte termijn. Zodra de eerste signalen van

radicalisering uit verschillende hoeken van de samenleving op lokaal niveau naar buiten komen, kunnen we daar snel mee aan de slag gaan. U verwees naar het jeugdwerk, dat daar enigszins terughoudend tegenover stond, maar omdat het beeld van radicalisering zo divers wordt, is het nog belangrijker dat alle individuele signalen worden samengebracht.

Mijn heel concrete vraag gaat over de werking van die LIVC R's: ziet u de nood om het bewustzijn rond die diverse vormen van radicalisering binnen de LIVC R's nog te versterken of hebben zij voldoende hefbomen in handen om de verschillende vormen van radicalisering snel te detecteren?

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, bedankt voor uw antwoorden.

Door de werkzaamheden uit het verleden, naar aanleiding van de aanslagen, hebben we in Vlaanderen al heel wat expertise opgebouwd rond de aanpak van radicalisering, waardoor we, zoals u terecht zegt, eigenlijk een voorbeeld zijn voor vele andere landen.

Zoals u ook terecht zegt, is de mechaniek achter radicalisering overal dezelfde. Een van de mechanismen is om vooral jongeren te benaderen. Jongeren zijn nu eenmaal vatbaarder voor radicale ideeën dan anderen. We hebben allemaal, toen we jong waren – de ene jongere al meer dan de andere –, wat radicaal gedacht, en sommigen blijven dat doen, ook al worden ze ouder – het staat ons allemaal vrij in de samenleving. Maar natuurlijk, als de Staatsveiligheid ons ervoor waarschuwt dat het de verkeerde kant opgaat, dan mogen we dat niet zomaar naast ons neerleggen. We moeten daar echt wel waakzaam voor zijn. De democratie heeft nood aan debat. Er mag voor een stuk gepolariseerd worden, maar als je merkt dat er allerlei mechanismen spelen die systematisch jongeren benaderen om hen te doen radicaliseren, dan mogen we het zover niet laten komen. Dat is het mechanisme dat jihadisten destijds hebben gebruikt om jongeren te overtuigen om in Syrië te gaan vechten. Of het nu jihadisme is of andere vormen van radicalisering, zodra er een indicatie is dat het tot geweld zou kunnen leiden, moeten we ingrijpen.

Ik volg collega Verbeurgt ook. Het is jammer dat die LIVC R's vanuit Onderwijs en vanuit het jeugdwerk niet ernstig genoeg genomen worden. Er wordt niet voldoende aan meegewerkt, terwijl zij natuurlijk wel een belangrijke schakel zijn in het kunnen benaderen van jongeren en het waakzaam maken van jongeren voor de manipulatie waarmee ze misschien te maken krijgen.

Die expertenpool waar u naar verwees, kunt u daar iets meer over zeggen? Wanneer wordt die opgestart?

Ziet u mogelijkheden om die onderwijs- en jeugdwerkactoren en de andere sociale actoren een actievere rol te doen spelen in die LIVC R's? Zou u daar enig initiatief rond kunnen nemen?

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Ik vind eigenlijk dat dit een onderwerp is dat meer aandacht verdient dan een antwoord dat strikt getimed wordt – op twee minuten dus. Die vragen hadden beter gepast in de commissie van collega Janssens waar we die gedachtewisseling toch al op de planning hebben. Dus ik vind het een beetje vreemd dat het hier toch aan bod komt. Maar dat komt dan allicht omdat die gedachtewisseling dan uitgesteld is, ik begrijp het wel. Ik wil gewoon zeggen dat het een onderwerp is dat veel meer debat verdient dan vraag en antwoord.

Wat ik wel kwijt wil is dat deze meerderheid natuurlijk geen rapport van de Veiligheid van de Staat nodig had om te weten wat we weten, namelijk dat de dreiging altijd bestaan heeft, en vandaag nog bestaat, zowel vanuit ideologische hoek als van religieuze hoek. We moeten blijven inzetten op de bestrijding van alle vormen van gewelddadige radicalisering, zoals de minister ook duidelijk gezegd heeft. Want, collega Verbeurgt, ook tijdens het vorige 'Actieplan radicalisering' waren we ons hier al van bewust. U lijkt het tegendeel te suggereren, maar ook toen hebben we gezegd dat men de nadruk moet leggen op die verschillende vormen van radicalisering, dus dat is absoluut niets nieuws. Minister, ik ben blij te horen dat u dat ook in de toekomst zo zult aanpakken.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Ik zou twee elementen willen inbrengen in dit debat, voor zover dit een debat is. De recente aanslagen, zowel de mesaanval in Brussel, alsook in landen als Duitsland en Spanje, waren niet afkomstig van extreemrechts of enige andere anti-overheidsgroep, maar van moslimterroristen.

Ten tweede, er wordt hier terecht aangekaart dat het beeld diffuser wordt. Ik heb iemand van de Staatsveiligheid denk ik de term 'salad bar-ideologie' in de mond horen nemen. Dat kan dan wel kloppen, maar, minister, ik hoor u zeggen, ik heb het opgeschreven: "Het islamitisch extremisme dat dominant was." In de verleden tijd. Ik zou toch de inlichtingenexpert Kenneth Lasoen willen citeren die vorig jaar, een aantal maanden geleden, letterlijk zei en ik citeer: "Diegenen die potentieel gevaarlijk zijn langs rechts, zijn een klein aantal. Het is niets vergeleken met het aantal moslimterroristen die gevaarlijk zijn, of zelfs het aantal linkse extremisten." Dat zeg ik niet, dat zegt inlichtingenexpert Kenneth Lasoen.

Ik zou in dit debat toch willen blijven pleiten om de cijfers onder ogen te zien en om een grondig onderscheid te blijven maken tussen diegenen die echt gevaarlijk zijn – overgaan tot de daad of potentieel gewelddadig zijn – en diegenen die radicaliseren met het woord vanachter het toetsenbord, waartoe misschien zelfs ik behoor, ik geef dat toe – volg mij gerust op Twitter. Maar dat is toch een wezenlijk verschil*. (opmerkingen van minister Bart Somers)*

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Het zijn vragen die ik inderdaad had verwacht in de gedachtewisseling die we zullen houden. Het rapport van de Staatsveiligheid is inderdaad heel verontrustend, dus het is niet slecht dat het hier ter sprake komt en er een aantal vragen rond worden gesteld. Er is die dreiging vanuit rechtsextremistische hoek die blijft toenemen, in samenspel met het antioverheidsextremisme. Zeker als we de betrokkenheid van jongeren zien, 14- en 15-jarigen, is dat een zeer zorgwekkende trend, en die ook versterkt wordt door social media. Er wordt dan terecht verwezen naar het actieplan en initiatieven die we vanuit de overheid kunnen nemen, maar ik denk, minister, dat u ook al wel zei dat we de verantwoordelijkheid van de ouders en het onderwijs niet mogen negeren.

Ik ga niet ingaan op alles wat u zei of vragen stellen, daarvoor dient de gedachtewisseling op 1 maart. Ik heb wel twee zaken. In verband met de LIVC-R's geloof ik ook in de meerwaarde van de jeugdactoren daarbij aan tafel. Collega Ongena stelde dat zij dat niet ernstig genoeg nemen. Ik betwijfel dat, ik denk dat ze een terechte bezorgdheid uiten in verband met de vertrouwelijkheid die ze hebben ten aanzien van de jongeren. We moeten ervoor opletten dat we die vertrouwelijke relatie tussen jeugdwerkers en jongeren mogelijk gaan schenden en daardoor het doel van de jeugdwerking mogelijks gaan tenietdoen, en dus dat het een mogelijk averechts effect kan hebben. Ik denk dat het een heel terechte bezorgdheid is vanuit het jeugdwerk zelf. Daarnaast geloof ik ook wel in de betrokkenheid van die LIVC R's.

Rond de projectsubsidies, minister, had ik een aantal vragen rond de duurzaamheid en de opvolging van die projecten, maar daar zal ik dieper op ingaan tijdens de gedachtewisseling. Ik heb wel één concrete vraag voor nu, in verband met het belang van social media, omdat u daar niet op bent ingegaan. Ziet u mogelijkheden om social media-providers nog bijkomend te stimuleren om aandacht te hebben voor extremistische boodschappen die via hun kanalen verspreid worden? Dat is één element waar ik u niet dieper op heb horen ingaan, vandaar dat ik dat toch even op tafel wilde leggen.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Eerst en vooral: ik wil alle collega's bedanken voor de interessante tussenkomsten. Het is belangrijk dat in de strijd tegen gewelddadig extremisme het draagvlak zo groot mogelijk is. We moeten ons niet opsluiten in te kunstmatige tegenstellingen tussen meerderheid en oppositie. Het is een gedeelde democratische bezorgdheid van iedereen om die strijd aan te gaan. We moeten onze jeugd, onze jonge, maar ook onze minder jonge mensen, daartegen beschermen. Tegelijkertijd moeten we ook de maatschappij tegen deze gewelddadige extremisten beschermen. Dat is een heel belangrijk iets. Ik waardeer de constructieve, maar ook de kritische tussenkomsten van iedereen.

De goede collega Sminate heeft gelijk wanneer ze zegt dat we dit grondiger zouden moeten kunnen bespreken dan hier in een vraagstelling. Er komt binnenkort een commissie Radicalisering. Ik ben daar ook zelf aanwezig. We moeten daarover grondig en degelijk van gedachten wisselen want het is een grote verantwoordelijkheid. We spelen hier met de veiligheid. Dit is, vanuit onze Vlaamse bevoegdheden, onze insteek om te zorgen voor een veilige samenleving. We moeten dit zo goed mogelijk aanpakken. Dat is een tweede bedenking die ik ter zake maak.

Drie, wat zijn de LIVC R's op dit moment aan het doen? De Universiteit Gent is een terreinonderzoek aan het doen om vast te stellen waar er nog lacunes zijn in de hele aanpak, en hoe we die lacunes kunnen invullen. Ik verwacht dat rapport eind februari 2023. Ik ben natuurlijk afhankelijk van de rapportinbreng. Ik hoop, en ik ga erop aandringen, dat we u dat kunnen bezorgen en minstens kunnen toelichten op de commissie, als er voldoende verband is met het thema. We zullen dat bespreken.

Op basis daarvan zullen we een openbare aanbesteding doen om de expertenpool aan te stellen. We willen niet zomaar een keuze maken vanuit het perspectief van mijn kabinet of vanuit het perspectief van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB), maar we willen een aanbesteding doen. We hopen tijdens de zomer de expertenpool te hebben. Die expertenpool dient om gemeenten te ondersteunen, lees: LIVC R's te ondersteunen. Daar komt het voor een stuk toch op neer. In sommige steden is die LIVC R een sterk instrument, maar ik kan me inbeelden dat in kleinere gemeenten, die niet zo vaak met radicalisering te maken hebben, men soms voor een problematiek staat die men niet goed weet aan te pakken. Dan kan men het best naar zo'n expertenpool gaan.

We schakelen ook de VVSG in. Die doet dat. Ik heb dat daarstraks toegelicht. Vorig jaar werden er 22 LIVC R's ondersteund. (N.v.d.r.: Het kabinet van minister Somers vraagt ons de volgende rechtzetting aan het verslag toe te voegen: "Het gaat om 12 LIVC R's voor in totaal 28 lokale besturen.") We gaan dat verder doen. En het is mijn ambitie om bij de VVSG erop aan te dringen dat ze specifiek naar de jeugdsector het signaal geeft dat het belangrijk is mee te doen. Ik volg de heer Van de Wauwer die zegt dat we moeten opletten dat we dat niet helemaal verbranden door die zichtbaar te instrumentaliseren. We hebben dat debat gehad. We hebben een heel goed decreet ter zake gemaakt dat heel veel garanties inbouwt voor de jeugdsector. Maar de jeugdsector moet wel mee aan tafel, moet mee aan boord. Ook het onderwijs moet mee aan boord. Dat vraagt een cultuuromslag.

Ik heb dat gevecht zelf meegemaakt. Men stond er soms heel weigerachtig tegenover om mee aan de tafel te gaan zitten en informatie te delen. Dat kwam vanuit een bezorgdheid en ook vanuit een soort van 'goedmenendheid' naar jonge mensen toe. Maar men onderschat de risico's die zich aftekenen op het terrein. We mogen geen naïviteit aanvaarden. Dat moet duidelijk zijn. Ik heb daar soms, als burgemeester, echt op moeten inpraten en duidelijk moeten maken dat men risico's neemt, ook persoonlijk, door niet die verantwoordelijkheid die men heeft ernstig te nemen. Die persoonlijke risico's gaan niet over zelf slachtoffer worden, maar wel over de taak tegenover de maatschappij opnemen om dingen te voorkomen. Dat is echt fundamenteel. En dat moet doordringen.

Ik reken op iedereen in de samenleving om dat inzicht te laten doorwerken. En dat gaat perfect. Het jeugdwerk moet geen politie worden, zoals ik ook vind dat de politie geen maatschappelijk werker moet worden. Die hebben beiden een andere taak in de samenleving, maar die moeten wel permanent met elkaar praten, vanuit een wederzijds respect voor elkaars verantwoordelijkheden in de samenleving. Ze moeten ook elkaars autonomie respecteren, maar ze moeten wel die informatie wisselen en gezamenlijk nadenken welke strategie het best geschikt is ten aanzien van een concrete casus die op tafel ligt. Daar moeten jeugd- en onderwijssector nog meer uit hun kot komen, om het met de woorden van een van mijn partijgenoten te zeggen, die dat in een andere context heeft gebruikt. Dat is fundamenteel.

Mijnheer Van Rooy, u hebt gelijk, als ik daarstraks gesuggereerd zou hebben dat vandaag de meerderheid van de mensen die geradicaliseerd zijn, en gewelddadig, niet zouden behoren tot het moslimextremisme, dan heb ik mij verkeerd uitgedrukt of hebt u het fout begrepen, dat laat ik hier in het midden. Het is alleszins, ik wil daar duidelijk in zijn, niet zo. Vandaag doen nog altijd de meerderheid van de mensen die gewelddadig geradicaliseerd zijn dat op basis van een islamitisch extremistisch ideeëngoed. Dat is duidelijk. Wat er wel is, is dat dit uitwaaiert en dat het relatieve aandeel ervan, ook al is het vandaag nog een meerderheid, kleiner wordt. Dat is een vaststelling, niet van mij, maar van de Staatsveiligheid. Neem bijvoorbeeld haatpropagandisme: islamitisch extremisme 54 procent, rechts-extremisme 40 procent en links-extremisme 8 procent. Bij potentieel gewelddadige extremisten zijn de cijfers nog iets meer uitgesproken. Daar is 80 op de 120 islamitisch georiënteerd, 31 rechts-extremistisch en 9 links-extremistisch. Dat is samen 120, het zijn cijfers van het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD) van december 2022.

Je kunt de uitwaaiering ook nog in andere cijfers lezen. We moeten echt niet doen alsof islamitisch extremisme verdwenen is, dat is nog altijd prominent aanwezig in de totaliteit van de extremisten. Er zijn ook nog andere extremisten. Het zou heel fout zijn, dat heb ik altijd gezegd, om daarin biased te zijn vanuit ideologische redenen. We kunnen ideologisch heel veel van mening verschillen, we kunnen daar zelfs ruzie over maken en eens confronteren of kwaad zijn op elkaar, maar als het gaat over veiligheid, gewelddadigheid en eventuele aanslagen, dan mogen we ons niet laten leiden door een ideologische bijziendheid. Dat moeten we met een open geest bekijken. Dan moeten we beseffen dat er religieuze extremisten zijn die gevaarlijk zijn, zoals er rechts-extremisten zijn die gevaarlijk zijn, zoals er links-extremisten zijn die gevaarlijk zijn, zoals er antioverheidspreppers zijn die gevaarlijk zijn – of hoe ze allemaal mogen heten, ik probeer het bij te houden. Er zijn mensen die denken dat we de reptielen die ons besturen, moeten beginnen uitroeien. Als we die mensen gaan geloven, dan dwalen we toch van het paadje af. Dat wordt blijkbaar gecorrigeerd.

Wat u zei, mijnheer Van Rooy, over de salad bar, dat is ook zo, dat maakt het net zo moeilijk. Ik ben opgegroeid in een nogal cartesiaans ideologisch kader: er zijn communisten, rechts-extremisten, liberalen en christenen. Dat waren heldere, enigszins samenhangende ideologieën, maar vandaag is het een salad bar. Mensen

knutselen van alles in elkaar, met samenzweringstheorieën en ufo's en nog een beetje links en een beetje rechts. Ze denken dat er snel een aanslag moet worden gepleegd. De salad bar-ideologieën maken het moeilijker. Het is eenvoudiger als je met gestructureerde eenheden kunt werken. Het is gemakkelijker voor de Staatsveiligheid om zoiets aan te pakken dan die lone wolfs die zelf iets construeren in hun eigen hoofd. Dat maakt het echt niet eenvoudiger.

Mijnheer Van de Wauwer, ik ben natuurlijk coördinerend minister, dit is een verantwoordelijkheid van de hele regering. Uw vraag naar Media, dat is een vraag voor minister Dalle, hij neemt daarvoor de verantwoordelijkheid op. Ik stel voor dat u over de radicalisering in de media eens van gedachten wisselt met minister Dalle of de vraag stelt in de commissie Media. Het kan een interessante vraag zijn.

Besluitend, ik denk dat we in de commissie Radicalisering verder en dieper kunnen ingaan op deze discussie. Ik hoop dat ik toch al een aantal elementen heb gegeven van hoe ik naar die zaak kijk en wat we ter zake nog kunnen doen.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Dank u, minister.

Laat het heel duidelijk zijn: iedereen die onze rechtstaat bedreigt, moeten we met alle kracht bestrijden. Of dat nu een communist, fascist, moslimextremist of anti-overheidsextremist is maakt mij niet uit. Wie onze rechtstaat bedreigt, moeten we te allen tijde bestrijden. En we moeten vooral vanuit onze Vlaamse bevoegdheden voorkomen dat mensen radicaliseren.

En ik denk, u haalt het terecht aan, dat er twee zaken zijn die we niet mogen doen.

We mogen niet naïef zijn. Ik denk dus ook dat we aan het veld dat signaal inderdaad moeten blijven geven: we moeten samenwerken vanuit de maatschappelijke opdracht van iedereen. Maar laat ons daar ook niet naïef over zijn.

Twee, we mogen ook niet ideologisch blind zijn, ik ben blij dat u ernaar verwijst. Ik heb soms toch de indruk, zeker als ik opnieuw collega Van Rooy hoor, dat er enige ideologische blindheid is. U verwijst terecht naar de cijfers van het OCAD. Die cijfers zijn helder. Natuurlijk blijft het grootste aandeel het religieus extremisme. Ook daar mogen we niet blind over zijn. Maar we zien wel, en daar verwijst het OCAD ook naar, dat er ook andere tendensen opkomen. En het zou zeer dwaas zijn om dat te gaan negeren om dan in een paar jaar te gaan vaststellen dat er zich inderdaad problemen stellen.

Collega Sminate, ik ben het volmondig met u eens dat dit een veel breder debat verdient. En u verwees er al naar. Ik ben vooral vragende partij dat de commissie Radicalisering die dit parlement kent, haar werkzaamheden wat zou opdrijven. Toen ik hier aantrad als parlementslid heb ik het eens gecheckt. De laatste zitting was op 23 juni 2021. Mijn geduld is niet eindeloos, en daarom heb ik deze vraag op de agenda gezet. Ik zou voorstellen dat we vanuit dit parlement onze verantwoordelijkheid nemen om, ook in de strijd tegen radicalisering in de meest brede zin van het woord, niet alleen voor de gedachtewisseling die gepland staat, maar toch ook voor het anderhalf jaar die deze legislatuur rest, een degelijk programma van de commissie op te stellen. Daarin kunnen we met de nodige expertise aan de slag gaan en kunnen we ook vanuit het parlement mee de strijd tegen radicalisering voeren. Ik denk dat wie roept om verantwoordelijkheid die ook kan nemen in de commissie Radicalisering. Ik kijk daar dus naar uit.

Dank u wel.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): In alle eerlijkheid denk ik dat we met de commissie Radicalisering al goed werk hebben geleverd, en dat we ook zaken goed opvolgen. Maar dat neemt niet weg dat we ook in deze commissie af en toe van gedachten mogen wisselen daarover, want het is iets wat ons allemaal zeer nauw aan het hart ligt.

Ik weiger ook een soort rangorde te maken van gevaar van radicalisering. Ik denk dat het echt belangrijk is dat we attent moeten zijn voor alle vormen. Het is natuurlijk juist dat er vanuit jihadistische hoek aanslagen zijn gepleegd. Aan de andere kant is het vanuit rechts-radicale hoek dat men het Capitool bestormd heeft, dat men het parlement in Brazilië bestormd heeft en dat men in Duitsland een heel netwerk heeft gearresteerd en opgerold dat wilde proberen onze democratie omver te werpen. Daar moeten we waakzaam over zijn, en er dus geen selectie in maken van wat gevaarlijk is en wat niet, waar we ons mee moeten bezighouden en waarmee niet. Daar mogen we echt niet naïef in zijn.

Ik ben dus blij, minister, dat u ook richting Jeugdwerk en Onderwijs het signaal wilt gaan geven dat we ook op hen rekenen om mee te werken aan die LIVC R's, binnen het goede decretale kader dat gemaakt is. We hebben heel goed werk geleverd, maar mogen niet op onze lauweren rusten. Wanneer je ziet dat het gevaar blijft bestaan, moeten we ook binnen onze bestaande systemen altijd zoeken hoe we het beter kunnen doen, onder andere met die LIVC R's. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

De voorzitter: Dank u wel collega's.

Ik wil toch even van mijn prerogatief als voorzitter gebruikmaken om te wijzen op het feit dat de commissievoorzitter van de commissie Radicalisering hier aanwezig is en ook even het woord vroeg.

De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Ik wil uiteraard niet inhoudelijk tussenkomen, maar wel over de werkzaamheden van de commissie Radicalisering en de goede verstandhouding die ik daarover met u onderhoud.

Natuurlijk zijn we voor een stuk afhankelijk van de actualiteit, en zijn er recent gelukkig geen aanslagen meer gepleegd in dit land. In het verleden werden er heel vaak commissievergaderingen georganiseerd naar aanleiding van helaas droeve aanslagen die hier in ons land gepleegd werden.

Twee, er is een periodieke rapportage wanneer de Vlaamse Regering haar actieplan radicalisering actualiseert. Dat is onlangs op een vrijdag beslist. We wilden toen een commissie organiseren, maar die werd dan geagendeerd op een moment dat heel wat leden van de commissie verwacht werden in de commissie Binnenlands Bestuur – deze commissie – voor de hoorzittingen in verband met de raad van bestuur van het Vlaams Mensenrechteninstituut. En dus hebben we op vraag van een aantal leden die commissie Radicalisering uitgesteld. Ze kon helaas pas op 1 maart plaatsvinden, niet omdat ik dat zolang wilde uitstellen, maar omdat we met twee ministers zitten die zich vrij moeten kunnen maken. En dus is, in overleg met het kabinet-Demir en het kabinet-Somers, die afspraak gemaakt voor 1 maart.

En verder, wat vragen om uitleg betreft: heel vaak wordt er om de zoveel tijd eens één vraag ingediend die aan mij wordt voorgelegd als voorzitter van de commissie Radicalisering. En wanneer het dan heel vaak moeilijk is om een agenda nog snel in te plannen, heb ik met u, voorzitter, de goede afspraak om naar deze commissie te laten verwijzen, omdat minister Somers hier sowieso op dinsdagnamiddag is. Ik denk dat dat een goede, praktische werkafspraak is. Ik heb niet de intentie om zo veel mogelijk vergaderingen te organiseren, ik heb liever efficiënt georganiseerde vergaderingen.

De voorzitter: Neem daarvan dus akte. Op 1 maart zal de commissie Radicalisering samenkomen.

De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): De voorzitter van de commissie Radicalisering zegt dat het ontbreekt aan actualiteitswaarde. Ik denk niet dat de commissie Radicalisering is opgericht om vragen om uitleg te behandelen, maar wel om het actieplan te evalueren. Ik moedig hem dus nogmaals aan tot enige daadkracht en een proactieve agenda. *(Opmerkingen van Chris Janssens en Sam Van Rooy)*

De voorzitter: Mijnheer Verbeurgt, er zijn intussen afspraken gemaakt met beide ministers en we kunnen met z'n allen op 1 maart die werkzaamheden bijwonen.

De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de extra steunmiddelen voor OCMW's en de toeleiding naar OCMW's
– 1243 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Onze openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW's) kregen van de Federale Regering begin vorig jaar 16 miljoen en later nog 57 miljoen euro extra in het Gas- en Elektriciteitsfonds. Voor dit jaar is er 37 miljoen euro voorzien. Ik was wel wat verrast toen de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) twee weken geleden aangaf dat het geld voorzien voor 2022 nog niet volledig is opgebruikt. De vereniging stelt vast dat mensen de stap naar het OCMW te lang uitstellen en te laat contact nemen voor advies- en informatievragen.

De hoge drempel naar het OCMW is volgens Wim Van Lancker, docent sociaal beleid aan de KU Leuven, nog steeds een feit. Naast de aanname dat het OCMW er alleen voor diepe armoede is, blijken de administratieve rompslomp en de inzage in private gegevens, aldus de wetenschapper, een bedreiging voor potentiële klanten.

Ook Vlaanderen liet de OCMW's niet in de kou staan. Het gaf extra steun de afgelopen jaren. Zo besliste de Vlaamse Regering op 10 juli 2020 om 14 miljoen euro toe te kennen voor een consumptiebudget voor kwetsbare gezinnen. Naar aanleiding van de energiecrisis worden voor 2022 tot en met 2024 extra financieringsmiddelen toegekend ter versterking van hun capaciteit, onder meer om tegemoet te komen aan de sterk gestegen noden en vragen van de burgers ten gevolge van de energiecrisis. Die subsidie bedraagt 2 miljoen euro voor 2022 en telkens 8,5 miljoen euro voor 2023 en 2024.

Enkele weken geleden gaf u, minister, in de media aan dat uit een analyse die u liet uitvoeren op de financiën van de lokale besturen bleek dat de OCMW-uitgaven gemiddeld gezien 20 procent hoger uitvallen dan verwacht. De OCMW's gaven extra steun aan mensen die getroffen werden door de energiecrisis en aan vluchtelingen uit Oekraïne. Het gaat om 150 miljoen euro.

Die dubbele boodschap – er is extra geld uitgegeven door de OCMW's, maar de VVSG stelt ook vast dat de federale middelen niet uitgegeven raken – brengt mij tot een aantal vragen.

Welke inschatting maakt u betreffende de beschikbare middelen van onze OCMW's? Zijn er voldoende budgetten voor een sterk sociaal beleid? Hoe rijmt u de overschotten die er zijn met de hogere OCMW-uitgaven van 150 miljoen euro?

Kreeg u ook al signalen dat de Vlaamse extra steun niet opgebruikt zou raken?

Hoe kijkt u naar de toeleiding van de juiste doelgroepen naar onze OCMW's?

Ziet u kansen om de preventievere rol van de OCMW's te versterken, zodat burgers niet op hen toestappen als het te laat is?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Warnez, we hebben vorige maand een analyse gemaakt van de aanpassingen van de meerjarenplannen van de lokale besturen eind 2022. Uit die analyse kan ik, ondanks de opeenvolgende crisissen – corona, Oekraïne en inflatie – de volgende zaken concluderen: één, de Vlaamse lokale besturen blijven structureel in evenwicht, met een positieve autofinancieringsmarge; twee, het schuldniveau stijgt niet en blijft aanvaardbaar; drie, de uitgaven voor investeringen blijven op peil; en vier, lokale besturen hebben nog steeds voldoende ruimte om een degelijk sociaal beleid te voeren en voldoende sociale uitgaven te voorzien.

Dit wil uiteraard niet zeggen dat het overal 'business as usual' is. Ook voor lokale besturen zijn het moeilijke tijden, net zoals voor ondernemingen, gezinnen en andere overheden. Naast de uitgaven voor personeel zien we bijvoorbeeld ook een felle stijging in de uitgaven voor energie – dat was te verwachten – en de uitgaven voor individuele hulpverlening vanuit de OCMW's. Zo stijgen de geraamde totale personeelsuitgaven voor 2023, dus zowel voor gemeenten als OCMW's, met 600 miljoen euro en ramen de OCMW's 150 miljoen aan bijkomende uitgaven voor hulpverlening. Dat laatste betreft een stijging van maar liefst 22 procent. Dit kan deels verklaard worden door de Oekraïnecrisis, maar zeker ook door de gestegen kosten voor energie, die ervoor zorgen dat meer gezinnen bij het OCMW aankloppen.

Ik heb hier al meermaals in de commissie opgesomd welke maatregelen we met de Vlaamse Regering al hebben genomen om de financiën van de lokale besturen gezond te houden en zelfs te versterken. Dat zal ik nu niet tot vervelens toe opnieuw doen, maar ik wil toch benadrukken dat we ook maatregelen nemen met de focus op een sterk sociaal beleid. Zo hebben we voor ondersteuning gezorgd voor de budgetten van de meest kwetsbare gezinnen in tijden van corona. Meer recent werd er 19 miljoen euro vrijgemaakt voor de versterking van de energiecellen van de OCMW's.

Dat ook de federale overheid de lokale besturen en meer bepaald de OCMW's wil ondersteunen bij hun opdracht van maatschappelijke dienstverlening, is uiteraard een goede zaak. De extra middelen binnen het Gas- en Elektriciteitsfonds kunnen de OCMW's aanwenden om mensen te helpen die bij hen aankloppen, omdat hun energiefactuur te hoog wordt. Dat fonds staat natuurlijk onder de bevoegdheid van de Federale Regering, en daarom zijn zij beter geplaatst om hier uitspraken over te doen, maar ik heb zelf slechts sporadisch gehoord dat OCMW's deze middelen niet in voldoende mate gealloceerd krijgen.

Daarnaast is het volgens mij ook nog te vroeg om hierover conclusies te trekken. Pas op het eind van deze maand moeten de OCMW's een verslag opmaken over de besteding van de middelen uit dit fonds in 2022. Dit verslag moeten ze bezorgen aan de Programmatorische Federale Overheidsdienst (POD) Maatschappelijke Integratie en pas nadien zal de federale overheid een goed beeld hebben van de effectieve besteding van deze middelen.

Ik kom tot uw derde en vierde vraag. De toeleiding van de juiste personen op het juiste moment is inderdaad niet altijd evident. Mensen hebben nog te vaak schroom

om een eerste stap richting een OCMW te zetten. Dat is ook mijn overtuiging. Men is bijvoorbeeld bang om gestigmatiseerd te worden of vreest een inbreuk op de privacy. Dat is begrijpelijk, maar het is natuurlijk geen wenselijke situatie. Het aanvragen van een tussenkomst op de energiefactuur zou gevoelsmatig eigenlijk vergelijkbaar moeten zijn met het aanvragen van subsidies voor bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen bij het uitvoeren van een verbouwing. Dat zou dezelfde connotatie moeten hebben, maar vandaag is dat nog niet zo.

De integratie van gemeente en OCMW sinds 2019 heeft het potentieel om die drempel te verlagen, omdat mensen dan naar het lokaal bestuur komen in plaats van naar het OCMW, dat toch een specifieke inkleuring heeft. Daarnaast zijn er een aantal lokale besturen die de term 'sociaal huis' hanteren in plaats van 'OCMW'. Ook dat kan drempelverlagend werken en kan dat historische stigma voor een stuk overstijgen.

Maar uiteraard is er meer nodig om de drempel tot het OCMW te verlagen. Het gaat dan in essentie wel om een federale bevoegdheid, maar toch kunnen wij vanuit Vlaanderen ook meer dan ons steentje bijdragen, bijvoorbeeld via de versterking van de energiecellen van de OCMW's, waarmee we willen inzetten op het voorkomen van energieschulden. Zo kunnen OCMW's meer preventief te werk gaan. Voorbeelden van zulke preventieve taken zijn het verschaffen van info in verband met premies en leningen, toeleiding naar entiteiten die energiescans uitvoeren en sociale begeleiding bij de opvolging van renovatietrajecten. Kortom, het voorzien van een geïntegreerde dienstverlening waarmee kwetsbare huishoudens het snelst geholpen worden.

Daarnaast subsidiëren we in het kader van het programma 'Gemeente zonder gemeentehuis' ook enkele projecten die mogelijke drempels bij de toekenning van sociale rechten en subsidies wegwerken en de toekenningsprocedures vereenvoudigen en zelfs automatiseren. Een goed en bestaand voorbeeld hiervan is de samenwerking van lokale besturen met het Vlaams Agentschap voor de Uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid (VUTG). Deze samenwerking maakt het mogelijk dat lokale besturen heel gericht gezinnen kunnen bereiken en hen kunnen informeren over lokale steuntoelagen of premies. Het VUTG heeft zicht op wie sociale toeslagen in het groeipakket krijgt en kan dus een schrijven van het lokale bestuur versturen naar deze gezinnen. Meer zelfs, deze gemeentelijke premies kunnen, aan de hand van een betaalbestand dat het VUTG aanmaakt voor deze lokale besturen, ook automatisch toegekend worden aan deze gezinnen. Zulke praktijken, die het outreachend werken van OCMW's stimuleren of die sterk inzetten op digitalisering en vereenvoudiging van processen, blijven we ook in de toekomst maximaal ondersteunen.

Dat zijn volgens mij een aantal niet-onbelangrijke sporen om drempelverlagend te werken naar mensen toe die vandaag de dag nog aarzelen om aan te kloppen bij het OCMW, het sociaal huis of de gemeente als ze in financiële nood zitten.

Ik hoop dat dat een antwoord is op uw vragen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Minister, ik bekijk het in grove lijnen. 19 miljoen euro steun voor de energiecellen, 120 miljoen euro extra vanwege de federale overheid, 150 miljoen euro extra kosten, mag ik ervan uitgaan dat de extra kosten van de OCMW's grosso modo gedekt zijn door de meerinkomsten? Ik spreek niet over de personeelskosten, maar ik leid af dat de extra kosten gedragen worden en geen extra belasting vormen op de budgetten. Dat is een bijkomende vraag.

Ik bedank u ook voor de toelichting bij het project 'Family ProEF', een samenwerking tussen het VUTG en 'Gemeente zonder gemeentehuis', waarvan Wingene, waar ik zelf de bevoegde schepen ben, de penhouder is en waarvoor we subsidies hebben

gekregen, waarvoor dank. Ik ken het project zeer goed. We zullen onze geboortepremies op die manier automatisch kunnen uitbetalen, minister. Dank daarvoor!

Digitalisering is zeer belangrijk, maar anderzijds blijf ik altijd zeer beducht voor het feit dat niet iedereen even digitaal is, zeker niet in die kwetsbare groep. Een OCMW of een sociaal huis moet altijd bereikbaar blijven, ook fysiek. Misschien is het interessant om nog even verder na te denken over de good practices om die drempel te verlagen. Misschien heeft de VVSG daar een rol in te spelen. Soms wordt uitgeweken naar de wijken, in andere gemeenten zien we een meer centralistische visie met welzijnspunten. Wat werkt en wat niet? Heel veel gemeenten zijn zoekende, dus misschien is het zinvol om daar samen met de VVSG een project rond op te zetten.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Het klopt dat de toeleiding naar het sociaal huis van een stad niet altijd evident is en dat dat inspanningen vraagt van de lokale besturen, vooral van de administratie. We stellen echter vast dat het mogelijk is. In Oostende hebben we inspanningen geleverd, vooral door samen te werken met verschillende armoedeorganisaties. Ik heb de indruk dat er in het verleden nogal veel dirigistisch vanuit de OCMW's geregeld werd, terwijl de sleutel tot succes samenwerking is met het middenveld, met de organisaties die daarmee bezig zijn en de problematiek kennen. We hebben in Oostende een heel groot armoedebestrijdingsplan opgemaakt, omdat samenwerking effectief de sleutel is.

De grote uitdaging is om de mensen te bereiken die echt hulp nodig hebben. We hebben daarvoor zelfs 35 acties opgezet. De rechtenbekendheid is daar wel een belangrijke sleutel. We hebben zonet een wetenschappelijk verantwoorde bevraging gedaan in Oostende, in de zin dat ze een hoge betrouwbaarheidsgraad en lage foutenmarge had, en daaruit bleek dat de rechten zeer goed gekend zijn. Mensen weten dus waar ze recht op hebben. We hebben ook vastgesteld dat de extra budgetten in het kader van deze crisis, wel degelijk toegekend zijn.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik wil beide interveniënten bedanken. Laat me eerst de vragen van collega Warnez beantwoorden.

Die 150 miljoen euro dekt inderdaad ongeveer de extra uitgaven, maar dan geaggregeerd. We zijn niet naar individuele gemeenten gaan kijken – het zal voor de ene gemeente beter meevallen dan voor de andere –, maar in globo dekt het een het ander. Ik denk dus dat de inspanningen van Vlaanderen en de federale overheid voldoende waren om gemeenten toe te laten extra kosten voor sociaal beleid te financieren.

Twee, ik ben natuurlijk verheugd dat uw gemeente inspanningen doet op het vlak van digitalisering. Dat is heel belangrijk. Ook wat het automatisch toekennen van rechten betreft, hebt u een mooi voorbeeld aangehaald dat inspirerend kan werken.

Trouwens, wat die inspiratie betreft: de VVSG is heel proactief in het delen van zulke zaken. We staan er ook mee in nauw contact. Best practices en nieuwe inzichten ter zake worden vandaag al op een goede manier gedeeld. We moedigen de VVSG er ook in aan om dat verder te doen.

Wat collega Tommelein zegt, is ook een heel belangrijke dimensie in dat verhaal. Armoedeorganisaties, het middenveld betrekken bij een armoedebeleid en outreachend werken naar gezinnen die het meest kwetsbaar zijn en het slechtst geïnformeerd zijn over wat men wel of niet kan krijgen, is een zeer goede strategie. Het verheugt mij ook te horen dat men in Oostende zeer goed weet waar men

recht op heeft. Er is zeker nog groeimarge, maar de manier waarop Oostende het aanpakt – ik ben al eens gaan kijken bij collega Tommelein –, is volgens mij een heel constructieve en interessante manier om armoedeorganisaties mee in te schakelen in het bereiken van bepaalde groepen en hen toe te leiden naar de dienstverlening en de mogelijkheden die een OCMW, een sociaal huis en een gemeente hebben. Dat is een mooi complementair element in het debat.

De voorzitter: Mooie woorden voor elkaar.

De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik ga die nog versterken, want de tussenkomst van collega Tommelein is zeer goed, in die zin dat het betrekken van het middenveld cruciaal is om armoede aan te pakken. Ik ben zelf ook actief in een kansarmoedeorganisatie en in gesprekken voel ik dat mensen niet overal – in Oostende kan dat wel zo zijn – weten waar ze recht op hebben of waar ze terechtkunnen met hun vragen. Er is dus nog wel wat werk aan de winkel, maar dat zal stap voor stap moeten verlopen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de besteding van extra middelen uit het noodfonds voor cultuur, jeugd en sport – 1246 (2022-2023)

VRAAG OM UITLEG van Chris Janssens aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de besteding van de coronasteun door de lokale besturen – 1277 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Tijdens de coronacrisis werden we in het hart van onze gemeenschap getroffen. In het bijzonder onze sport-, jeugd- en cultuurverenigingen zijn de plekken van ontmoeting en verbinding en samenkomen. Onze vrees vanuit Vlaanderen was dat zij zouden verbrokkelen, en na corona misschien niet meer zouden bestaan. Daarom was het zeer goed, minister, dat de Vlaamse Regering heeft beslist om hen in 2020 te steunen met een toekenning van 87 miljoen euro subsidies, waarbij het grootste deel van de middelen over lokale besturen werd verdeeld via de sectorale middelen in het Gemeentefonds. De rest ging naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie en naar specifieke subsidies voor enkele randgemeenten rond Brussel.

We hebben over dat noodfonds gediscussieerd. Op 9 juni 2020 vroeg ik aan de minister of er nood was aan minimale voorwaarden, wat betreft de besteding. De minister zei toen, namens de regering, dat hij heel veel vertrouwen had in de lokale besturen. Dat was een terechte opmerking. Hij zei: "Wij vragen de besturen om de subsidies aan te wenden voor verenigingen die in de problemen zitten. Het is trouwens de natuurlijke houding van lokale besturen om het lokale verenigingsleven, het kostbare sociale weefsel, te ondersteunen. Zij kunnen dus vrij beslissen." Er is dus gekozen om die lokale autonomie te respecteren en hen niet te belasten met extra administratie. Het verdelen en inzetten van de middelen werd aan de gemeenteraden overgelaten. De minister gaf in deze commissie aan dat de besteding van de middelen wel gemonitord zou worden, op basis van de reguliere digitale rapportering

over de BBC-jaarrekeningen (beleids- en beheerscyclus) over 2020 en volgende jaren. De uitgaven moesten niet noodzakelijk in 2020 gebeuren, maar ondertussen zijn we al tweeënhalf jaar verder.

Journalisten doen wel eens een onderzoek, en dat deed Het Belang van Limburg. Die krant evalueerde dat de besteding van 11,9 miljoen euro coronasteun uit het noodfonds bij de Limburgse gemeenten, niet helemaal correct is aangewend, aldus de journalisten. Uit het onderzoek bleek dat de lokale besturen bijna 1 miljoen euro aan eigen activiteiten en infrastructuur spendeerden. In een reactie op die cijfers reageerde ik, eensgezind met de minister, dat het aan de gemeenteraad is om te controleren en evalueren of de besturen de verdeling op een goede manier hebben aangepakt. Ook vandaag blijft het mijn innige overtuiging dat we de keuze om die middelen te verdelen aan de lokale besturen moeten laten. Het verenigingsleven in elk dorp of elke stad is op een heel eigen wijze georganiseerd. Het is belangrijk dat de lokale besturen inschatten hoe ze die verenigingen kunnen ondersteunen, maar we moeten, uiteraard, ook de vinger aan de pols houden. Ik heb de volgende vragen.

Minister, op welke manier hebt u de besteding van de middelen gemonitord?

Hebt u zicht op de besteding van de middelen uit dit fonds in heel Vlaanderen? Zijn de cijfers gelijklopend?

Zijn alle coronasubsidies uit het noodfonds inmiddels opgebruikt?

Hebt u weet van klachten omtrent de besteding van de middelen door lokale besturen?

Minister, ziet u de manier van omgaan met deze subsidies ook in de toekomst als een goede aanpak?

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): De collega heeft het goed geschetst. Ik ga proberen om zo weinig mogelijk in herhaling te vallen. Ik zal proberen om vooral een aantal bijkomende punten te maken.

In eerste instantie verwijs ik naar het artikel van eind januari 2023 in Het Belang van Limburg. Het is een onderzoek, specifiek naar de Limburgse middelen die 11,9 miljoen euro bedroegen. Uit die analyse, die trouwens gemaakt werd op basis van gegevens die door de lokale besturen zelf werden verstrekt, blijkt dat minstens een deel van de middelen een bestemming kreeg die noch aan verenigingen werd besteed, noch pandemiegerelateerd was.

Over een heel aantal uitgaven vallen weinig vragen te stellen, zoals de 3,2 miljoen euro die verdeeld werd nadat verenigingen moesten aantonen dat ze door corona inderdaad schade hadden geleden, bijvoorbeeld door het verlies van inkomsten via eigen leden, de onmogelijkheid om tickets voor bepaalde activiteiten te verkopen enzovoort. Vervolgens werd 2,2 miljoen euro in de vorm van subsidies toegekend. 4,6 miljoen euro – of 42 procent van het totaal te verdelen bedrag – werd over alle lokale verenigingen verdeeld, meestal volgens bestaande subsidieregelingen.

Maar er ging toch ook wel wat geld naar uitgaven die weinig met het opzet van het decreet te maken lijken te hebben, bijvoorbeeld: aanpassingswerken aan lokale overheidsgebouwen, de aanleg van een skatepark, de organisatie van een wandeling rond een kinderboek, de aanleg van speelpleintjes of openbare fitness, het aanbrengen van graffiti in een tunnel, een paasactie van Radio 2, een theatervoorstelling in het bos, en zo waren er nog wel een aantal weinig dringende pandemiegerelateerde uitgaven.

Het decreet van 19 juni 2020 dat hierover ging, gaf aan dat de gemeenten volledig vrij over de middelen konden beslissen. Er waren geen voorwaarden, er was geen controle, maar u zou wel monitoren achteraf. Ik heb de volgende vragen, minister.

Heeft deze monitoring reeds plaatsgevonden? Zo ja, welke besluiten trekt u daaruit? Zo neen, wanneer bent u dit van plan?

Kunt u in grote lijnen – het is uiteraard niet de bedoeling om elke uitgave op te lijsten – een overzicht geven waaraan de Vlaamse lokale besturen de middelen gespendeerd hebben? Kunt u aangeven in welke mate de middelen effectief bij lokale verenigingen terechtkwamen? Dat was uiteindelijk toch de bedoeling.

Ik verwijs nog even naar de commissievergadering waar ook de collega al naar verwees. Op 9 juni 2020 zei u in de commissie Binnenlands Bestuur van het Vlaams Parlement: "Wij geven dat aan de lokale besturen en vertrouwen erop dat zij daarin het best geplaatst zijn om die middelen op de juiste manier aan te wenden. Wij vragen hun ze aan te wenden voor verenigingen die in de problemen zitten." Dat waren uw woorden, minister. Is er met de lokale besturen gecommuniceerd over de besteding van deze middelen of kregen zij een blanco cheque?

Bent u van mening, op basis van de gegevens die u hebt gelezen in de krant of op basis van uw eigen monitoring, indien die al is gebeurd, dat steden en gemeenten her en der te flexibel zijn omgesprongen met de vrijheid die ze van de Vlaamse overheid hebben gekregen? Zo ja, welke gevolgen koppelt u desgevallend aan die vaststelling?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel aan beide collega's voor de vraagstelling. Kijk, wij hebben midden 2020 inderdaad 87,3 miljoen euro vrijgemaakt voor de cultuur-, jeugd- en sportsector omdat deze zwaar werden getroffen door de pandemie.

Van die 87,3 miljoen euro is 83,9 miljoen euro verdeeld over de driehonderd Vlaamse gemeenten. De Vlaamse Regering heeft er toen bewust voor gekozen om die middelen onder de vorm van algemene financiering ter beschikking te stellen aan de lokale besturen. In de context van de grote coronaonzekerheid, waar we toen in zaten, was die keuze om geen bijkomende voorwaarden en rapporteringsverplichtingen op te leggen absoluut de juiste keuze. Ik sta daar nog altijd 100 procent achter. Er was geen andere mogelijkheid om het te doen. Ik zou het, als we vandaag in dezelfde situatie zouden zitten, opnieuw op die manier doen.

Waarom? We hebben een vertrouwensrelatie met de lokale besturen. Lokale besturen zijn geen ondergeschikt bestuur, geen bedrijf, geen onderneming, geen private instelling, ze zijn zelfs geen vereniging of geen middenveldorganisatie. Ze zijn een volwaardige democratische partner van de Vlaamse overheid die zelf interne democratische controlemechanismen heeft, namelijk de gemeenteraad, het schepencollege en dergelijke meer. Wat nog belangrijker is: lokale besturen kennen – en dat heeft collega Warnez terecht gezegd – de plaatselijke context het best. Ze weten hoe ze die middelen het meest efficiënt en effectief kunnen inzetten. Dat geldt des te meer voor de crisiscontext waar we ons in het voorjaar van 2020 in bevonden.

Ik heb hier eerder al aangegeven dat ik de besteding van de middelen uit het noodfonds zou monitoren aan de hand van de gegevens uit de jaarrekeningen. In die cijfers kunnen we nagaan hoe de bestedingen in de domeinen Jeugd, Cultuur en Sport op macroniveau geëvolueerd zijn na toekenning van de bijkomende middelen. Let wel, monitoring is heel anders dan een strikte controle. Het is nooit de bedoeling geweest om geld terug te vorderen aangezien we gekozen hebben voor een totaal ander principe, namelijk de algemene financiering. Voor het geheel van de Vlaamse gemeenten hebben we dat kunnen inschatten op basis van de digitale rapportering.

Hoe hebben we dat gedaan? Wel, uit de kwartaalrapporteringen van vorige jaren hebben we voor de beleidsdomeinen Cultuur, Sport en Jeugd een normale evolutie van de exploitatie-uitgaven binnen het jaar kunnen vaststellen. Nu, uit die rapporteringen blijkt dat de exploitatie-uitgaven binnen die drie beleidsdomeinen in 2020 samen 79,5 miljoen euro hoger liggen dan wat verwacht kon worden op basis van een extrapolatie van de cijfers. Voor het jaar 2020 schatten we dus dat de uitgaven met bijna 20 miljoen euro zijn gestegen na de toekenning van de middelen uit het noodfonds ten opzichte van de 83,9 miljoen euro die we hebben toegekend. En dat terwijl ze de middelen ook in de jaren nadien kunnen besteden, wat ook een aantal gemeenten hebben gedaan. Daarnaast zien we ook in de jaarrekening van 2021 verhoogde exploitatie-uitgaven voor de beleidsdomeinen Cultuur, Sport en Jeugd ten aanzien van de jaarrekening 2020 en de jaarrekening 2019. Uit de rapportering van de lokale besturen kan dus worden afgeleid dat de subsidies hun effect niet hebben gemist.

Op basis van die cijfers trek ik dus de conclusie dat het vertrouwen dat we als Vlaamse Regering getoond hebben aan de lokale besturen, terecht was. De keuze voor algemene financiering was de juiste, en naar mijn mening in de concrete situatie waarin we ons toen bevonden, ook de enige mogelijke.

De vraag van collega Janssens gaat specifiek over de Limburgse gemeenten; er is, denk ik, in het Belang van Limburg een nogal uitgebreid artikel verschenen. Ik vind het niet opportuun om specifiek in te zoomen op die groep van gemeenten. De monitoring op basis van de jaarrekeningcijfers geeft een betrouwbaar beeld op macroniveau voor alle besturen en we hebben nooit de bedoeling gehad om op individuele terugvorderingen terug te vallen.

Vlaanderen kan en moet daar rekenen op het gezond verstand van de lokale besturen en op de democratische controle die in de gemeenten bestaat via de gemeenteraden. Want het zijn die raden die in de beste positie zijn om de besteding van deze middelen te beoordelen. Ik geloof in de kracht van lokale besturen en de lokale democratie, ik heb dan ook helemaal geen ambitie om keizer-koster te spelen en mij te moeien in het lokale debat en in de vraag hoe die middelen het best worden ingezet voor Jeugd, Cultuur en Sport op het moment van zo'n crisis. Vandaar ben en blijf ik, mijnheer Warnez, voorstander van het mechanisme van algemene financiering.

Met betrekking tot de klachten, op vraag van collega Warnez, heb ik weet van twee klachten over de besteding van de middelen. In beide gevallen was er geen aanleiding om op te treden en om tussen te komen in de lokale beleidskeuzes. Het is, zoals gezegd, in de lokale gemeenteraden dat die keuzes in de eerste plaats besproken en bediscussieerd moeten worden.

Ik zou daar graag aan toevoegen, mijnheer Janssens en mijnheer Warnez, dat als ik in een van die gemeenten zou wonen en gemeenteraadslid zou zijn, de kans ongetwijfeld heel groot zou zijn dat ik het met sommige beleidskeuzes oneens ben en dat ik andere opportuniteiten zou zien, dat ik het niet eens ben met de beleidskeuzes die daar gemaakt worden. Maar het maakt onderdeel uit van een normaal democratisch debat. Het is een probleem als ik daar in de hoedanigheid van minister moet naar kijken. Dan doorkruis ik dat normale democratische debat, dan zit ik bijna in de plaats van een gemeenteraad. Zodra je gekozen hebt voor de algemene financiering is dat het gevolg.

Natuurlijk, vanuit mijn ideologisch kader zou ik andere keuzes maken, of andere opportuniteiten zien, andere prioriteiten stellen. Maar dan zul je een minister hebben met een bepaalde politieke overtuiging die in een gemeente inbreekt en die zegt: "Hela, ik heb je geld gegeven in het kader van de algemene financiering, je moest daar je cultuur- en sportbeleid mee financieren, maar met de ideologische of politieke keuzes die je maakt ben ik het niet eens, dus ik grijp in." Dat zou heel

ongezond zijn. Het zou voor mij ook niet evident zijn; welk kader zou ik moeten hanteren? Dus ik vind dat daar die lokale democratie voluit moet spelen en dat daar het debat moet gebeuren. Het ultieme oordeel zal gebeuren door de kiezer in 2024. De kiezer gaat oordelen of wat men de voorbije jaren gedaan heeft, onder andere op het vlak van corona, een wijs beleid of een minder wijs beleid is geweest. Men zal daar dan zijn appreciatie over uiten, evident in afweging met andere keuzes die de burgers maken om hun stem uit te brengen.

Ik hoop dat ik daarmee een beetje een antwoord heb gegeven.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Minister, ik volg u eigenlijk volledig. Mochten we het opnieuw doen, we zouden het gewoon op dezelfde manier doen. Ik vind het zelfs een beetje moeilijk, zonder inderdaad op de casuïstiek in te gaan ... In een krantenartikel wordt het afgeschilderd alsof speelpleinplaatsen verkeerd zouden zijn, misschien is dat in die gemeente de vraag van de Chiro om daar een speelplein te hebben. Dan is het aan de gemeenteraad om daarover te discussiëren of dat een goede keuze is of niet. Ik vind het heel moeilijk om te zeggen wat goed is of niet. Ik vind het vooral een goed signaal vanuit Vlaanderen dat we gezegd hebben dat we een heleboel sectoren gesteund hebben en ook onze verenigingen. Zij vormen de kern van ons sociaal weefsel.

We hebben het net nog gezegd, als we mensen in armoede willen bereiken, dan moeten we dat doen via een armoedevereniging. Zij komen daar samen, laat ons daar informatie delen met hen. Laten we er op die manier voor zorgen dat ze weten waar ze terechtkunnen voor bepaalde rechten en getuigenissen kunnen delen. Die verenigingen ondersteunen vanuit Vlaanderen en vanuit de lokale besturen, dat was een goed signaal. Het is al bij al ook goed verlopen.

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister, ik ga u niet, zoals de collega, helemaal volgen, maar toch gedeeltelijk. Ik heb wel nog enkele kritische bedenkingen.

Bij het begin van de pandemie waren er natuurlijk veel onzekerheden. Eén ding was wel zeker, namelijk dat de jeugd-, cultuur- en sportverenigingen zware hinder zouden ondervinden door de coronacrisis. Ook al omdat er in het begin vaak nogal chaotische en soms naar mijn mening te strenge maatregelen werden genomen, waardoor die verenigingen herhaaldelijk en vaak gedurende lange tijd geen activiteiten konden organiseren, geen inkomsten konden verwerven, hun leden niet aan de slag konden krijgen, hun cafetaria’s moesten sluiten en dergelijke meer. Dus was het vrij snel duidelijk dat die verenigingen allemaal met een financiële aderlating geconfronteerd zouden worden. Evident kunnen lokale besturen niet helemaal zelf voor die financiële buffer zorgen. Het was uiteraard goed dat er vanuit de hogere overheid een financiële ondersteuning kwam.

Ik denk wel, en op dat punt ben ik het met u en de collega eens, dat gemeentebesturen in de meeste gevallen heel correct met die middelen zijn omgegaan. Ze hebben uiteraard ook heel veel inspanningen gedaan om hun lokale verenigingen door die coronaperiode op een zo goed mogelijke manier heen te krijgen. Maar ik denk ook dat in een aantal gevallen de vrijheid die door de Vlaamse overheid gegeven werd, door een aantal lokale besturen misschien toch vooral in het eigen voordeel is aangewend door uitgaven te doen die niet pandemiegerelateerd waren, niet dringend waren of toch al op de planning stonden, los van de coronacrisis. Ik heb daarstraks al verwezen naar een aantal voorbeelden, ik geef het meest absurde nog eens. Graffiti die aangebracht werden in een tunnel, met middelen die dienen voor dringende maatregelen in het kader van een noodfonds, daar zie ik niet veel urgente oplossingen voor een pandemie in.

Ik begrijp uiteraard dat de Vlaamse overheid ervoor gekozen heeft om met zo weinig mogelijk planlast en administratieve verplichtingen voor de lokale besturen te werken. Tegelijkertijd gaf u bijna drie jaar geleden in die commissie van 9 juni 2020 aan dat u aan de lokale besturen zou vragen om de middelen aan te wenden voor verenigingen die in de problemen zitten. Mijn eigen burgemeester, Wim Dries, voorzitter van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), liet weten, via Het Belang van Limburg, dat er nooit een bindende vraag was van de overheid om het noodfonds enkel aan verenigingen te spenderen. Nu zegt u dat u het opnieuw op dezelfde manier zou doen, terwijl u eerst aangaf dat u van de lokale besturen verlangde dat ze de middelen effectief zouden spenderen aan hun verenigingen. Dat is misschien wel in grote mate gebeurd, maar in beperkte mate niet gebeurd. Dan was het misschien toch beter geweest om daarover ook richtlijnen te geven en te communiceren met de lokale besturen om inderdaad de middelen te geven aan degenen die ze het meest nodig hadden. Dat waren de jeugd-, cultuur- en sportverenigingen die door de coronacrisis in de miserie kwamen te zitten.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik zou misschien toch één bemerking willen meegeven, minister. Ik denk dat dit echt wel een voorbeeld is waarbij Vlaanderen een helpende hand gegeven heeft aan de lokale besturen en die lokale besturen ook de volle autonomie gekregen hebben om keuzes te maken. Wanneer er zaken gebeurd zijn die niet conform de geest of het opzet zijn, zou ik zeggen: klop lokaal op die nagel. Ik denk immers dat er in elke gemeente en stad wel organisaties geweest zijn en nog zijn die wel noden hebben. Als men in die stad of gemeente dan een foute besteding gedaan heeft, à la bonne heure, geef daar dan de kritiek. Dat is mijn mening en ik denk ook die van mijn fractie.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Je kunt daar heel lang over discussiëren. Maar, mijnheer Janssens, het probleem is als volgt. Ofwel kies je voor algemene financiering en verdeel je middelen aan gemeenten en roep je die gemeenten op – we hebben dat ook gedaan – door te zeggen: dat is nu geld dat we u aanbieden om ervoor te zorgen dat in die crisis uw maatschappelijk weefsel – sport, cultuur, jeugd – overeind blijft. Sommige gemeenten kunnen heel goed een beroep doen op verenigingen, andere organiseren ook wel dingen zelf. Dan geef je dat binnen dat kader. We hebben daar ook een website voor opgericht: VlaanderenHelpt. Daar stond ook een hoofdstukje 'lokale verenigingen', met inspiratie. Maar op zo'n moment laat je los. Ofwel zeg je: neen, we gaan geld geven maar u moet dat besteden aan dat en dat. Dan moet je daar een controle op zetten, dan moet je rapporteren. Het is een van de twee, het is tamelijk binair. We hebben nu al gekozen voor het eerste. Neem het concrete voorbeeld dat u nu aanhaalt, die graffiti. Dan moet ik daarover gaan oordelen, of mijn administratie, dan moeten ambtenaren in Brussel gaan oordelen of dat al dan niet een ondersteuning van het lokale culturele veld of jeugdwerk is. Hoe kan ik dat doen?

Ik geef een concreet voorbeeld uit mijn gemeente. Wij hebben graffitikunst in de stad. Dat is een cultureel project, daar zijn internationaal gerenommeerde graffitikunstenaars prachtige muurschilderingen komen maken. Wij hebben een toeristische route daarvoor. Dat is een deel van het cultureel aanbod. Er is een cultuurvereniging die daarrond bestaat, een vereniging van mensen die dat doen. Dat is een heel concreet voorbeeld. Ik geef een tweede concreet voorbeeld van vlak bij het station Nekkerspoel. Ik kijk naar mijn collega die nu kabinetschef is, maar voordien ambtenaar was in Mechelen. Daar hebben wij in een straatje vlak naast … *(Opmerkingen van de voorzitter)*

Ja, voilà, hij woont daar aan het station, hij slaapt daar, hij ligt daar … *(Gelach)*

Neen, alle gekheid op een stokje, maar vlak bij het station Nekkerspoel heb je een straatje, tussen het station en het Speelgoedmuseum, waar wij een buurtproject

hebben opgezet om daar met de jeugd graffiti aan te brengen. Dat was een deel van een jeugdproject. Hoe kan ik nu vanuit Brussel oordelen als je zegt dat je dat onzin vindt, dat men daar wat graffiti zit te spuiten? Want dat is de eerste reactie: men vindt dat allemaal zever. Maar als je daar jonge mensen bij betrekt in tijden van corona en zegt dat ze dat in open lucht kunnen komen doen, dat ze een stuk ontspanning hebben, een beetje ontmoeting, toch buitenhuis, dat ze meewerken aan een cultuurproject, dan krijgt dat een andere inkleuring.

Ik kan dat niet beoordelen, ik wil daar ook niet mee beginnen. Want als ik dat moet doen, moet ik zeggen dat dat een cultureel project is dat ik moet beoordelen samen met mijn collega-minister van Cultuur, minister-president Jambon. En voor Sport moet ik met mijn collega Weyts gaan beoordelen, want ik heb vanuit het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) niet de competentie om te kijken of dat een interessant sportproject is. Als het over Jeugd gaat moet ik dat met collega Dalle gaan bekijken, want ik ben niet competent om dat te doen, daar is een andere administratie voor. Met wat zijn we dan in godsnaam bezig? Ik denk dat we daar echt de lokale democratie moeten laten spelen. Ik ben ervan overtuigd dat er in alle partijen lokaal mensen zijn die mondig genoeg zijn om, wanneer er inderdaad buiten de lijntjes gekleurd wordt, wanneer men daar dingen mee doet die veel te ver afstaan van de doelstelling, daarop in te hakken, dat aan te kaarten, daartegen te protesteren, alternatieven voor te stellen. Dat voedt toch het lokale debat. Het is echt onmogelijk om in de andere logica te treden.

Waar ik wel blij om ben, mijnheer Janssens, is dat u zegt en erkent dat men in het overgrote deel van het geval, ook vanuit uw perspectief, daar toch op een deftige manier mee omgesprongen is. Nogmaals, als ik ze allemaal zou bestuderen, ben ik ervan overtuigd dat ik er zal tegenkomen waarvan je je afvraagt hoe ze dat nu in godsnaam hebben kunnen beslissen. Maar dat is dan waarschijnlijk ingegeven door een andere politieke keuze of een andere prioriteit die ik misschien politiek anders aanvoel. Gelukkig denken we niet allemaal hetzelfde en hebben we soms heel grote tegenstellingen met elkaar. Dat is ook de essentie van democratie. Maar ik wil niet ingrijpen in die lokale democratie, want op dat moment ben ik opnieuw een keizer-koster en iemand die in de plaats van de lokale democratie staat. We hebben de keuze voor algemene financiering gemaakt en ik denk echt waar dat we geen alternatief hadden dan dat te doen.

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Minister, het gaat nog altijd om 87 miljoen euro belastinggeld. Mijn punt is vooral: als je op voorhand had aangegeven of gecommuniceerd, met een richtlijn of wat dan ook, dat dat effectief aan verenigingen uit de cultuur-, jeugd- en sportsector besteed moest worden, dan was er vandaag in plaats van – om het in grote lijnen te zeggen – 90 procent, misschien 100 procent goed besteed geweest. En dus denk ik dat vooral de communicatie vooraf naar de gemeentebesturen toe, iets beter had gekund.

Waarover ik het wel helemaal met u eens ben, is dat lokale mandatarissen daarover uiteraard hun gemeentebesturen moeten bevragen. Ik doe het volgende week alvast in de gemeenteraad in Genk. *(Gelach. Opmerkingen)*

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Paul Van Miert aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de totstandkoming van het vijfsporenbeleid bij de Vlaamse overheid
– 1274 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Paul Van Miert (N-VA): Minister, we hebben afgelopen maand een debat gehad over de modernisering van de rechtspositieregeling op lokaal vlak en de kans die we lokale besturen willen geven om, als het gaat over human ressources (hr), toch meer ruimte te creëren en aanpassingen te kunnen doen aan de huidige realiteit. Als N-VA-fractie zijn we altijd van overtuiging geweest dat we dat, in analogie, ook moeten kunnen doen op het Vlaamse niveau.

De helft van mijn vraag is weg, ik zit met een technisch probleem. Ik ga het uit het hoofd proberen te doen.

U hebt daaromtrent, minister, een vijfsporenplan op touw gezet. Ik moet toch wel vaststellen, minister, dat het blijft bij conceptnota's en intenties waar ik ook volledig achter sta. Ik heb er ook volledig begrip voor – ik denk mijn collega's ook –, dat dat allemaal zaken zijn die je niet van de ene op de andere dag kunt realiseren.

Ik zie dat het vier conceptnota's zijn sinds we daarmee bezig zijn. De laatste die u hebt laten goedkeuren was eind vorig jaar. Maar eigenlijk moeten we naar ontwerpbesluiten gaan om het proces de kick-off te geven en echt van start te laten gaan. Dat proces neemt tijd in beslag. Als dit niet opgestart wordt, blijft deze hervorming een papieren tijger en zijn we toch nog ver van wat we willen realiseren.

Ik heb het al een aantal keren gezegd. De verkiezingen komen weer met rasse schreden naderbij en dit zijn toch dingen die we in het regeerakkoord hebben afgesproken. Het zijn toch zaken, naast die rechtspositieregeling, die we graag vanuit de N-VA-fractie zouden willen zien gerealiseerd. Ik denk dat dat ook voor u geldt, minister. Daar bestaat geen twijfel over. Ik heb dan ook twee vragen voor u.

Wat is de stand van zaken van de opmaak van die noodzakelijke ontwerpbesluiten? Hoe ziet u de agenda om een aantal zaken op de regeringstafel te leggen?

Wanneer zullen we finaal de principes van het vijfsporenbeleid en het regeerakkoord in werkelijkheid kunnen aanschouwen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Van Miert, ik wil u danken voor uw vraag en u ook zeggen dat uw ongeduld u siert omdat dit ook een belangrijke hervorming is waarbij we altijd het sociaal overleg een correcte plaats moeten geven. We hebben inderdaad de voorbije maanden een aantal conceptnota's goedgekeurd in de regering. U hebt dat op een heel juiste manier beschreven. Dat zijn conceptnota's die steeds een stuk concreter werden omdat dat natuurlijk een interactie is tussen regering en onderhandelingen met de sociale partners. Men zoekt daar eigenlijk gaandeweg een consensus. Hoe groter het draagvlak, hoe gemakkelijk, beter en performanter we die belangrijke hervorming kunnen doorvoeren. Waar staan we nu? Ik kan daar redelijk kort over zijn en u een juiste schets geven van waar we zitten.

We leggen op dit moment, en altijd in goed overleg met de hele regeringsploeg, de laatste hand aan de ontwerpbesluiten waarbij we de principes van de conceptnota

omzetten naar regelgeving in het Vlaamse personeelsstatuut, wat de essentie is. Het advies van de Inspecteur van Financiën zal eerstdaags worden aangevraagd.

Normaal gezien zal ik in maart de ontwerpbesluiten voorleggen aan de Vlaamse Regering voor de principiële goedkeuring waarna de onderhandelingen op het Sectorcomité van start kunnen gaan. U weet dat er een soort van informele procedure is die de weg moet effenen om dan in een meer formeel kader de zaken te laten landen. Die ontwerpbesluiten moeten normaal gezien in maart naar de regering gaan. Wat hebben we ondertussen nog gedaan?

Mijn administratie heeft een planning opgemaakt voor de implementatie met begindatum 1 januari 2024. Dat is ook de afspraak die we met de coalitiepartners gemaakt hebben om dan het nieuwe personeelsstatuut in de praktijk van start te laten gaan. We zitten nog altijd op schema maar ik wil het liever op een correcte, omzichtige en respectvolle manier doen. U weet dat er veel commotie en discussie rond is, wat normaal is en wat ik ook begrijp. We proberen ook door middel van een bemiddelaar en dergelijke meer ervoor te zorgen dat dat sociaal akkoord correct kan landen. De besluiten worden omgezet in maart en dan kunnen we verder de implementatie doen tegen begin volgend jaar.

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Paul Van Miert (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik heb ook geen bijkomende vragen omdat u heel duidelijk bent geweest. Ik heb ook, zoals ik eerder al gezegd heb en ik denk de collega's hier ook, begrip voor de tijd die dat proces in beslag neemt. Het is ook goed dat u in goed overleg blijft met uw collega's. Maar ik heb wel begrepen dat er in maart dan toch een basis zal zijn om weer in gesprek te gaan met de volgende mensen waarmee u tot een consensus moet komen en een draagvlak moet vinden. Ik denk dat ik ergens tegen het zomerreces met een opvolgvraag ga komen, minister. Tot dan bedankt voor uw antwoord. *(Opmerkingen van minister Bart Somers)*

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Minister, u weet dat wij die overlegmomenten heel belangrijk vinden. Het is goed dat er informeel en straks ook formeel overleg is. Overlegmomenten zijn er altijd om knelpunten op te lossen. In die zin had ik graag nog even gepeild naar uw traject. Terugkijkend op het informeel traject, welke knelpunten hebt u daar kunnen parkeren en kunnen oplossen? Maar vooral, welke belangrijke knelpunten staan er volgens u nog open waarvoor u nog een oplossing hoopt te vinden in het formeel overleg?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Warnez, u probeert mij op een tricky spoor te brengen. Ik ga niet zeggen dat u uzelf tegenspreekt maar er zit een impliciete tegenstelling in wat u zegt en vraagt. U zegt terecht dat we respect moeten hebben voor de onderhandelingen maar tegelijkertijd vraagt u naar welke de knelpunten zijn en welke niet. Ik denk niet dat er een akkoord is vooraleer er een akkoord is over het geheel. Er zitten verschillende ingrijpende dingen in voor het statuut waarover meningen ver uit elkaar liggen.

Ik kan in algemene termen zeggen dat ik het gevoel heb dat we heel veel dichter bij elkaar gekomen zijn en dat we zeker een aantal dingen hebben kunnen uitklaren en oplossen. Ik geloof ook niet dat we het over alles 100 procent eens zullen kunnen geraken. Dat kan ook de bedoeling niet zijn maar elke uitspraak die we daar in deze fase over doen, hypothekeert de slaagkansen en de mogelijkheden van het overleg dat ik alle ruimte wil laten.

Zoals u ook wel gemerkt zult hebben, heb ik daar de voorbije maanden heel weinig publieke verklaringen over afgelegd omdat ik denk dat we ruimte moeten geven aan de onderhandelingen om hier te slagen. Als we daarin slagen en wezenlijke stappen vooruit kunnen zetten in het statuut en in wat we daarvoor verlangen en ambiëren, denk ik dat we zowel voor onze administratie, voor onze personeelsleden als voor de samenleving, een belangrijke dienst geleverd hebben. Ik vermoed dat u, vanuit uw politieke opstelling en de politieke context waarbinnen u opereert, heel goed begrijpt dat ik daar nu geen straffe uitspraken kan en wil over doen. Ik ben heel terughoudend om te zeggen welke problemen er nog zouden kunnen zijn aan de onderhandelingstafel of niet. Ik ben daar optimistisch in, dat is mijn natuur. Ik denk dat we gaan landen, dat we de timing gaan kunnen respecteren, maar ik weet ook dat elke uitspraak die ik daarover doe, mogelijk de zaken eerder bemoeilijkt dan faciliteert. Ik ga dat in het belang van het dossier in deze stand van zaken niet doen. Ik weet dat u dat begrijpt.

Brecht Warnez (cd&v): Ik zal dan bij de opvolgvraag de vraag opnieuw stellen. *(Opmerkingen. Gelach)*

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het hoge aandeel kinderen met taalachterstand Nederlands en de initiatieven die daarvoor genomen worden in het kader van het inburgerings- en integratiebeleid
– 1356 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Uit de resultaten van de KOALA-screening (Kleuteronderwijs Luistervaardigheid) in de derde kleuterklas blijkt dat maar liefst een op de zeven kleuters in Vlaamse scholen met een taalachterstand kampt. Het aandeel leerlingen dat onvoldoende Nederlands kent om de lagere school aan te vatten, ligt vooral erg hoog in onze steden: 29 procent in Antwerpen, 25 procent in Brussel en 23 procent in Gent. Wanneer er één kind in de klas is dat onze taal onvoldoende beheerst, kan dat nog opgevangen worden door de leerkracht, maar met zulke hoge cijfers wordt het onmogelijk om een voldoende hoog niveau te handhaven en wordt het voor de leerkracht onmogelijk om zijn of haar job behoorlijk uit te oefenen.

Iedereen is het erover eens dat er een grote verantwoordelijkheid bij de ouders ligt om ervoor te zorgen dat hun kinderen Nederlands leren.

De belangrijkste oorzaak van dit probleem is uiteraard de aanhoudende massa-immigratie. In 2022 dienden maar liefst 36.871 personen een asielaanvraag in, het hoogste cijfer sinds 2015 en een stijging met 42 procent tegenover 2021. Naast die gigantische instroom komen er jaarlijks ook ongeveer 50.000 gezinsmigranten dit land binnen. Vaak gaat het om huwelijksmigratie, waarbij Nederlandsonkundige volgmigranten zich in Vlaanderen vestigen. De kinderen uit een dergelijke relatie worden veelal opgevoed in de taal en cultuur van het land van herkomst, waardoor er van integratie geen sprake is.

Een slechte kennis van onze taal heeft nog andere negatieve gevolgen dan enkel die op de schoolcarrière van de kinderen en de onderwijskwaliteit in het algemeen. Dat iemand onze taal niet of nauwelijks onder de knie heeft, duidt er veelal ook op dat hij/zij niet participeert aan onze samenleving, maar zich opsluit binnen de eigen

etnisch-culturele groep. Wie niet of slecht Nederlands spreekt, maakt zich bovendien ook veel minder beschikbaar voor onze arbeidsmarkt en kost onze samenleving dus ook handenvol geld aan uitkeringen en andere sociale tegemoetkomingen. Daarnaast draait onze samenleving ook op voor de tolkkosten die het gevolg zijn van een slechte taalkennis. Het staat eenieder uiteraard vrij om in de privésfeer de taal te spreken die hij/zij wil, maar een dwingender beleid inzake de kennis van het Nederlands dringt zich toch duidelijk op.

Recent werden door meerdere partijen voorstellen gelanceerd om de inburgeringsvereisten aan te scherpen en bijvoorbeeld de vestiging in ons land voor gezinsherenigers afhankelijk te maken van een geslaagde inburgeringstest in het land van herkomst of – we hadden het er daarstraks over – om de verwerving van de Belgische nationaliteit afhankelijk te maken van een nationaliteitsexamen dat moet worden afgelegd in een van de drie landstalen. De gemeenschappen zouden, zo luidde het, autonoom beslissen over de inhoud.

Kunt u mij meedelen of u naar aanleiding van de recente cijfers inzake de verdere ont-Nederlandsing van onze kinderen en jeugd meent dat er een aanscherping dient te gebeuren van het integratie- en of inburgeringsbeleid, en dan in het bijzonder wat het luik taal betreft? Zo ja, hoe ziet u dit dan?

Bent u er een voorstander van om de kennis van onze taal, onze samenleving en onze normen dwingender als voorwaarde naar voren te schuiven voor de verwerving van een permanent verblijf of de Belgische nationaliteit, bijvoorbeeld via een nationaliteitsexamen? Die vraag hebt u daarstraks eigenlijk al beantwoord.

Hoe ziet u er vanuit uw bevoegdheden mee op toe dat de taalwetgeving inzake bestuurszaken – die het exclusieve gebruik van het Nederlands oplegt – voor de beleidsdomeinen waar de Vlaamse Regering voor bevoegd is, steeds consequent wordt toegepast, zodat er voldoende druk is om Nederlands te leren?

Op welke wijze kunt en wilt u aan anderstaligen duidelijk maken dat het gebruik van talen in dit land weliswaar vrij is, maar dat er een plicht is om Nederlands te leren om volledig te kunnen participeren aan onze samenleving en beschikbaar te zijn voor de hele arbeidsmarkt?

Welke meer dwingende maatregelen kunt en wilt u als minister van Inburgering desgevallend nemen en welke sanctionering van onwillige anderstaligen acht u wenselijk of behoort volgens u tot de mogelijkheden?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik zal beginnen bij mijn eigen beleidsdomein, Inburgering en Integratie, omdat we dat sinds ik minister ben geworden, heel sterk hebben aangepast. Voor nieuwkomers die Vlaanderen binnenkomen en die verplicht zijn integratie te volgen – niet iedereen is daartoe verplicht, EU-burgers onder andere –, is er toch wel een aanscherping gebeurd. We vragen dat men een examen aflegt. Het blijft dus niet bij een inspanning; er is ook een resultaatsverbintenis. Mensen moeten een A2-niveau halen om hun inburgeringsattest te krijgen en als men twee jaar na het behalen daarvan, niet voldoende gewerkt heeft, wordt dat B1. Dat geldt sinds 1 maart 2022. Dat betekent dat mensen die Vlaanderen nieuw binnen komen, zich het Nederlands eigen moeten maken. Zo niet loopt men vast op een niet-erkenning van de inburgering, kunnen er boetes gegeven worden, moet men opnieuw examen afleggen en zo verder. Dat is een eerste belangrijk element in de discussie.

Binnen het Plan Samenleven is een van de zeven doelstellingen volledig aan kennis van het Nederlands besteed. Dat plan is trouwens niet alleen op inburgeraars gericht. Het gaat om de zomerscholen en de oefenkansen Nederlands. Daarin staat de link met de Nederlandse taal centraal.

In verband met de taalwetgeving en het gebruik van het Nederlands binnen de diensten en administraties van de Vlaamse Regering: de toepassing en interpretatie van de Bestuurstaalwet is een gedeelde verantwoordelijkheid van de Vlaamse Regering en wordt geregeld door de omzendbrief-Van den Brande. Elke minister is dus verantwoordelijk om erover te waken dat dit binnen zijn of haar beleidsdomeinen wordt nageleefd. Binnen mijn beleidsdomeinen wordt daar alleszins streng op toegezien.

Wil ik de kennis van onze taal, onze samenleving en onze normen dwingender als voorwaarde naar voren schuiven? We hebben daar zopas al een discussie over gehad. Het behalen van nationaliteit en verblijfsstatuten is een federale bevoegdheid. Het wetboek van de Belgische nationaliteit bepaalt dat een van de drie landstalen minimaal gelijk moet zijn aan niveau A2 van het Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen (ERK). Dat komt overeen met het niveau voor inburgering.

Wat uw laatste vraag betreft: het is mijn overtuiging dat de Nederlandse taal een heel belangrijke verbindende factor is binnen onze gemeenschap. Meer nog, als kinderen in het Nederlands schoollopen, is het niet meer dan normaal dat de ouders een minimale kennis hebben van het Nederlands, zodat ze kunnen communiceren met de school en ook weten wat er gebeurt. Dat is een verantwoordelijkheid van de ouders. Ik vind dat we op dat vlak aanklampend moeten kunnen optreden. We moeten een aanbod doen en mensen helpen, ook de oudkomers. Integratie en inburgering gaat over mensen die nu binnenkomen, maar er zijn in onze samenleving ook mensen die onvoldoende Nederlands kennen. Soms zijn ze ook taalarm, wat een andere problematiek is, die ook soms bij autochtone gezinnen speelt.

Maar er zijn mensen die Nederlandsonkundig zijn of veel te weinig kennis hebben van het Nederlands om op een deftige manier hun ouderlijke verantwoordelijkheid te kunnen opnemen richting hun kinderen als die naar school gaan. Ik vind dat we op dat vlak meer aanklampend moeten kunnen zijn. Dat is natuurlijk de kernbevoegdheid van de minister van Onderwijs, maar ik heb geen taboes om daar een open debat over te voeren en te bekijken wat er al dan niet moet gebeuren. Ik vind dat we de inspanningen moeten kunnen opdrijven en dat we van ouders ter zake een aantal dingen kunnen verwachten. We mogen die vraag stellen. Het is in het belang van hun eigen kinderen dat ze weten wat er op de school gebeurt.

Idealiter zijn er projecten waarbij ouders die wat verder af staan van de school, op de school, na de uren Nederlands leren en op die manier betrokken worden bij het schoolse traject van hun kinderen. Dat is in het belang van hun kinderen. Daar ouders op aanspreken, dat moet kunnen.

Hoe je dat concreet aanpakt en hoever je daarin gaat, daarover moeten we open debatteren, in alle sereniteit. Dat zit niet zozeer in deze commissie, maar in de commissie Onderwijs, maar ik heb daar niet zo heel veel taboes in. We helpen ouders niet als we zeggen dat het helemaal geen probleem is dat ze geen woord Nederlands spreken terwijl hun kinderen hier schoollopen. Dat is niet goed, niet voor de kinderen noch voor de ouders.

Een meer aanklampende aanpak is alleszins iets waar ik in wil meegaan. Alleen is de vraag welke instrumenten we wettelijk kunnen inzetten, wat er verstandig is, of we geen nieuwe problemen creëren. Die dingen moeten we tegen elkaar afwegen. Er is al debat rond gevoerd, ik heb er in het verleden ook al voorstellen rond gedaan – ik ben daar niet zo terughoudend in –, maar ik begrijp dat de eerste de beste goedklinkende maatregel niet zomaar kan worden omgezet in beleid of regelgeving. We moeten ook bekijken wat de negatieve effecten van bepaalde maatregelen zijn. Maar ouders op hun verantwoordelijkheid wijzen, moet volgens mij kunnen.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Om te beginnen, minister: het is niet uw bevoegdheid, dat weet ik wel, maar als er steeds meer mensen in onze samenleving taalarm zijn, dan schort er allicht ook iets aan het immigratiebeleid. Dat is weinig selectief, eigenlijk niet selectief. We halen allerhande groepen van mensen binnen die eigenlijk een dusdanige grote achterstand hebben wat betreft scholing, wat betreft mentale achterstand eigenlijk, dat dit – denk ik – nog nauwelijks recht valt te trekken.

Dit gezegd zijnde, begrijp ik u wel als u het inburgeringsbeleid probeert aan te scherpen, ook qua taal. Maar gisteren lazen we nog dat professoren aan de alarmbel trekken omdat er bij zoveel studenten, steeds meer, geen schaamte is over het totale gebrek aan grammaticale kennis en taalkennis. Ze maken dt-fouten, ze laten de eind-n weg en men trekt er zich niets van aan. Dit duidt erop dat dit een probleem is dat al decennialang had moeten worden aangepakt. Maar het heeft decennialang kunnen etteren tot het nu bij onze universiteiten is geraakt, bij 18-, 19- en 20-jarigen.

Tot slot, minister, ik hoor u graag zeggen dat we aanklampender moeten werken naar de ouders. U legt dat dan natuurlijk bij onderwijs, we hebben het debat daarover kunnen zien de voorbije weken. Dan komen we natuurlijk op gespannen voet – en ik waarschuw daar al jaren voor in mijn artikels en boeken – tussen enerzijds als overheid niet tiranniek te willen optreden tegenover burgers, gezinnen, individuen, maar hen anderzijds toch, met een stok achter de deur, ertoe willen bewegen om wel te doen wat ze zouden moeten doen – iets wat u terecht aankaart. Dat is, zeker voor een liberaal, een zeer gespannen situatie. Daardoor komt u ook niet verder dan hier een aantal keer herhalen dat het wat u betreft aanklampender mag, dat er geen of weinig taboes zijn, dat het debat moet worden gevoerd. Ik kijk daar met grote ogen naar, omdat dat spanningsveld uiteindelijk niet valt op te lossen, tenzij u inderdaad tiranniek te werk gaat en tegen ouders zegt dat u ze financieel gaat straffen als ze niet doen wat wij van hen verwachten.

Tot slot, minister, heb ik een bemerking over uw eigen bevoegdheid, meer bepaald over dat taalniveau A2. Ik heb zelf nog even opgezocht wat dat betekent: "Hij of zij begrijpt korte eenvoudige teksten, is in staat om informatie te vinden in eenvoudige teksten zoals een advertentie of een menukaart." Wel, sta me toch toe, minister, dat dit een lat is die veel te laag ligt, van in den beginne. Ik hoor u wel zeggen dat als aan die voorwaarden niet is voldaan, het dan wordt opgetrokken naar niveau B1, maar ik stel u de vraag waarom u niet vanaf het begin dat taalniveau nog een aantal niveaus hoger hebt gelegd voor mensen die hier binnenkomen? Want ik denk dat iemand die slaagt voor een A2-niveau, onvoldoende in staat is om met zijn of haar kinderen voldoende Nederlands te spreken, en er dus ook onvoldoende voor kan zorgen dat die kinderen voldoende Nederlands leren. Daar zal het niveau echt hoger moeten worden gelegd.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Collega Van Rooy heeft een potpourri van vragen, van nationaliteitswetgeving over andere topics. Ik zal proberen om onze opinie over de topics punctueel weer te geven.

Wat betreft de nationaliteitsverwerving zal ik enkel verwijzen naar de voorgaande discussie die we vandaag daarover hadden. Ik zal daar niet verder op terugkomen, ik denk dat ons standpunt daar heel duidelijk was.

Als het gaat over de invulling van de taalwetgeving, staan we nog altijd pal achter het feit dat die restrictief moet worden ingevuld, en dat we moeten vasthouden aan de omzendbrieven daar ter zake. Natuurlijk, voor onze fractie is de kennis van het Nederlands essentieel. Het inburgeringsbeleid is op dat vlak inderdaad aangescherpt, we verwachten van mensen niveau A2, en als ze na verloop van tijd geen job hebben een niveau B1. Maar ook daar is het nuttig om na een aantal jaren, om

na de inwerkingtreding, te bekijken of dit wel voldoende is, of we daar niet nog een niveau hoger moeten schakelen, zoals we bijvoorbeeld in Denemarken zien.

De netwerkpijler die we hebben ingeschakeld, dat buddy-project, dat is ook een manier om tussen mensen het Nederlands te oefenen. Mijnheer Van Rooy, het verbaast me dat uw partij daar niet positief, zelfs negatief, tegenover stond. U verwijst inderdaad naar uw Iraanse vriendin, maar verder dan dat komen jullie in feite niet.

Minister, als het over taalkansen Nederlands gaat binnen Het Plan Samenleven, dan ondersteunt onze fractie u daar zeer erg in. We zien dat het een van de populairste zaken is bij onze stadsbesturen om daar verder op in te zetten. Ik denk dat de budgetten die ernaartoe gaan op een goede manier zullen worden besteed. Ik denk dat we samen met u, als er een evaluatie komt van Het Plan Samenleven, moeten bekijken hoe we nog meer het Nederlands centraal kunnen stellen.

Als laatste punt, over de ouderlijke verantwoordelijkheid van taalkennis bij kleuters naar aanleiding van de discussie over de KOALA-testen (Kleuteronderwijs Luistervaardigheid), hebben we als partij die discussie heel bewust geopend omdat we overtuigd zijn dat ouders op dat vlak een heel belangrijke rol spelen en hun verantwoordelijkheid moeten nemen.

Ik weet niet of ik de heer Van Rooy goed verstaan heb wanneer hij het voorstel om de ouders te sanctioneren, zoals wij het hebben voorgesteld op basis van de schooltoeslag die naar scholen gaat, tiranniek heeft genoemd. Of heb ik dat verkeerd begrepen? *(opmerkingen van Chris Janssens)*

Ik sta ervan verbaasd, want voor ons geldt dat als er een verplichting is, je ook moet kunnen sanctioneren. Een positieve manier om te sanctioneren, waarbij het geld naar de kinderen gaat, is de schooltoeslagen rechtstreeks aan de scholen geven. Dat is in het belang van de kinderen en de scholen. En ook in het belang van de andere kinderen die er schoollopen, want de onderwijskwaliteit zal daarmee mee naar omhoog gaan.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik ging in het debat niet tussenkomen, vanwege de laatste tussenkomst van mevrouw De Vreese … Ik ga het debat over de sanctionering niet opnieuw opentrekken. Maar laat ons er in de eerste plaats altijd voor zorgen dat kinderen nooit de dupe zijn van de daden van hun ouders. En ik weet dat je dat niet definitief van elkaar kunt loskoppelen. Kinderen dragen altijd de gevolgen van wat hun ouders doen.

Maar we mogen als overheid niet stimuleren, of niet veroorzaken, dat kinderen per definitie de dupe worden van wat ouders mispeuteren. We moeten dus strenger optreden, wanneer er thuis geen Nederlands wordt gesproken, wanneer men thuis geen Nederlands wil aanleren. Maar we gaan niet de kinderen raken, we gaan dat nooit doen. En ik hoop dat dat een lijn is die we voor eeuwig en altijd kunnen bewaken en bewaren: sanctioneren enkel en alleen wanneer we richting die ouders kijken. En het is niet evident om dat te doen. Het afpakken van kindergeld, om het bij de oude benaming te noemen, is raken aan die kinderen en dat kan nooit, nooit, nooit, de bedoeling zijn.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, dit is denk ik een boeiend debat.

Ik licht er misschien een aantal elementen uit.

Eerst en vooral: vanuit de ervaring dat er vandaag de dag in onze samenleving mensen zijn die het Nederlands onvoldoende machtig zijn, en ook taalarm zijn …

Toen ik over 'taalarm' sprak, zei ik trouwens 'het' school – over taalarmoede gesproken. Het is 'de' school. Terwijl we discussiëren over taalarmoede, maken we zelf onvergeeflijke, Antwerps klinkende fouten tegen de taal. En ik, als Mechelaar, die dan een soort van Antwerpse fout maak is voor mezelf onvergeeflijk. Ik zet ze bij deze recht: het is 'de' school.

Maar vanuit dat inzicht is een van de eerste dingen die ik vastgenomen heb: dat we voor mensen die nieuw zijn in onze samenleving en legaal, langs de voordeur, binnenkomen, die lessen Nederlands beter organiseren. Geen wachtlijsten. Examineren, echte kennis, A2 en nadien verder bouwen op die A2.

En hoe bouwen we verder? In de eerste plek voor zij die niet participeren in de arbeidsmarkt tillen we het niveau op naar B1. Dat is een novum, dat is iets nieuws.

Het tweede wat we doen is inderdaad dat buddyproject, waar collega De Vreese terecht naar verwees, dat extra oefenkansen aanreikt. Een van de kritieken die we van ex-inburgeraars hebben gehoord, is dat ze te weinig oefenkansen voor Nederlands hebben – die worden nu wel degelijk aangereikt.

En ten derde is het mijn vaste overtuiging dat we mensen zo snel mogelijk naar werk moeten leiden. We zitten op een inschrijvingsgraad van 76 procent. Bij mijn voorgangers was dat 17 procent bij VDAB. Maar inschrijven bij VDAB is niet voldoende. Die mensen moeten door VDAB ook nog naar echte jobs geleid worden, want als je een job hebt is dat de beste methode en een heel goede manier om Nederlands te leren, bij te schaven, te versterken. Mijnheer Van Rooy en mevrouw De Vreese, ik denk dat we het daarover eens kunnen zijn. Dat is dus een belangrijk spoor, niet alleen op beide benen staan en bijdragen, in de maatschappij passen, maar ook Nederlands leren. Dat is een belangrijke zaak.

Ten derde: het probleem is breder dan alleen maar een gebrekkige kennis van het Nederlands. U haalt een aantal elementen aan die volgens mij breder gaan. Het feit dat men aan de universiteit meer spellingsfouten maakt dan vroeger, en het feit dat men de Nederlandse taal veel slordiger beheerst, is niet alleen een probleem dat terug te brengen is tot migratie. Dat is een breder probleem. Ik denk dat we het daar ook over eens zijn.

We moeten er dus voor opletten dat wanneer we over deze problematiek spreken, we begrijpen dat er zich iets veel breder afspeelt in de samenleving. Mensen lezen bijvoorbeeld minder boeken, maar maken meer tweets of andere dingen op sociale media. Die tweets zijn vaak een soort merkwaardige taal die niet altijd terug te brengen is tot het correcte Nederlands. *(Opmerkingen. Gelach)*

Ja, maar bij uw tweets zijn er dan weer andere problemen, 'zenne'… Maar bon, daar gaan we nu niet over uitweiden. Dat brengt ons te ver. Collega Van Rooy zit momenteel in een hybride, wat moeilijke situatie in eigen partij, dus mogen we daar niet te veel op die tweets verdergaan, dat laten we dus even terzijde.

Nu kom ik toch tot de kern van het debat, omdat dat denk ik een belangrijk maatschappelijk debat, en geen eenvoudig debat is. Dat is: hoe kijken we tegen ouderlijke verantwoordelijkheid aan? Hoe sterk kunnen we daar appel op doen? Hoe verhoudt zich dat tot de vrijheid, maar nog meer dan tot de vrijheid, tot de, in christendemocratische termen, sacrale, of toch bijzondere, innige band tussen ouders en kinderen. Hoe ver kun je daarop inbreken? Wat kun je verwachten van ouders? Hoe sterk mag je je maatschappelijk appel aan ouders doen? En hoe aanklampend kun je dat doen? Want dat gaat voor mij verder dan Nederlands leren.

Ik heb daar ooit enkele jaren geleden ook eens een piste over gelanceerd. Ik vind dat men op oudercontactdagen aanwezig zou moeten zijn. En ik volg collega Warnez daar volledig. Het perspectief moet het belang van het kind zijn. Het kind mag niet

gestraft worden, niet gesanctioneerd worden, vanwege de daden van de ouders. Maar soms kan een kind ook, door het niet voldoende opnemen van de ouderlijke verantwoordelijkheid, slachtoffer zijn. Dat is een heel moeilijk debat. En ik geef dat ook toe, voor mij als liberaal is dat geen eenvoudig debat, ik denk in alle eerlijkheid, voor niemand van ons rond deze tafel. Want voor een christendemocraat zal dat ook niet eenvoudig zijn, om daarover na te denken. Want je hebt toch een bijzondere relatie tussen ouder en kind en we breken daar niet graag op in, we willen dat respecteren. Daar zit ook een intimiteit in. In hoeverre kan een overheid daarin eisen stellen? Ik vind dat sommige collega's daar wel heel ver in gaan, en daar heel ver in inbreken – ik zeg niet noodzakelijk in het kader van dit debat. We gaan daar soms ver in. Ik denk dat een zekere terughoudendheid ter zake gepast is.

Ik geef een concreet voorbeeld in diezelfde sfeer: thuisonderwijs. Ik heb het daar persoonlijk moeilijk mee omdat je op dat moment je kind afsluit van de samenleving. De ouderlijke verantwoordelijkheid en het ouderlijke gezag kan daar voluit spelen, maar ik vind het vanuit een bepaald perspectief wel belangrijk dat een kind ook andere dingen hoort en ontmoet dan waar alleen in het gezin over wordt gepraat.

En opnieuw, bekijk dat niet alleen vanuit de migratieproblematiek, maar vanuit een algemene problematiek. Er zit daar een heel duidelijk migratie-element in en nieuwe culturele patronen die binnenkomen, maar het gaat breder dan dat. Dat gaat bijvoorbeeld ook over een gezin waar een kind bijvoorbeeld in kansarmoede opgroeit. Vanuit een middenklasseperspectief zou je daar, kort door de bocht, heel wat vragen en opmerkingen over kunnen stellen. Maar hebben wij wel het recht om in die private sfeer in te grijpen? Dat is een heel moeilijk debat, ik geef dat toe. Het is een complex debat, ik praat daar niet graag ongenuanceerd of in karikaturen en clichés over.

Ik vind een zekere aanklampendheid en een zeker appel op ouderlijke verantwoordelijkheid dat indringender is dan vandaag, een debat waard. Ik vind het goed dat dit debat wordt gevoerd. Maar mijn perspectief is wel het perspectief van collega Warnez. Principieel mag het kind geen slachtoffer worden, maar wil je het kind helpen. Alleen is natuurlijk de vraag hoever je gaat in de aanklampendheid, als je er vrijblijvend over blijft praten. Dat is ook de vraag van collega De Vreese en het is het spanningsveld waar we in zitten. Wat kun je inzetten als samenleving? En als je een wapen, een instrument inzet, wat is dan de collateral damage? Wat zijn de neveneffecten? Dat vraagt, denk ik, heel veel nuance. Die nuance dient niet om het debat weg te moffelen. We moeten het debat maatschappelijk voeren, het kan heel boeiend zijn, ook in het parlement. Hoe gaan we daar in tal van contexten mee om? Dat is geen eenvoudig debat.

Het feit dat ouders geen Nederlands kennen als hun kinderen in de klas zitten, is een probleem. Het is een probleem op de eerste plaats voor het kind zelf. Die ouders kunnen dat kind daardoor niet altijd op de juiste manier helpen en begeleiden. Ze kunnen de agenda niet lezen, verstaan niet wat er in de klas gebeurt. Nederlands kennen is fundamenteel voor het kind, niet alleen in de klas, maar ook daarbuiten: naar televisie kijken, boekjes lezen in het Nederlands. Het is fundamenteel om met de Nederlandse taal geconfronteerd te worden om echt kansen te krijgen in onze samenleving. Dat moeten we heel aanklampend duidelijk maken, we moeten heel veel projecten aanbieden. De ultieme vraag wat de stok achter de deur is, is een belangrijke vraag maar ook een stuk een principiële vraag die, als je ze inzet in dat domein, ook heel snel in andere maatschappelijke discussies uitdijt. Ik wil daar genuanceerd in zijn.

Ik heb daar zelf niet veel taboes in. Ik vind de ouderlijke verantwoordelijkheid belangrijk. Maar ik ben tot nu toe nog altijd op zoek naar de juiste aanpak ter zake. Het debat is door een collega geopend. Dat is goed. Maar we zijn nog niet geland bij een voldoende geconsolideerd concept om daar juist mee om te gaan. Dat is alleszins mijn aanvoelen. Maar we moeten daar verder over nadenken en we mogen dat debat

niet uit de weg gaan. Daar ben ik het wel mee eens. Als de heer Van Rooy dat hier op tafel gooit, en het gebeurt op een genuanceerde manier, dan denk ik dat dit het terecht aankaarten van een debat is.

Kris Van Dijck (N-VA): Collega's, voor ik het woord aan de heer Van Rooy geef, wil ik toch nog even getuigen. Heel lang geleden gaf ik zelf les. Ik moet nog altijd denken aan de avond van een oudercontact waar de papa van een Marokkaans kindje dat niet het beste rapport had, waarschijnlijk zal dat aan de leerkracht gelegen hebben, zijn dochtertje meebracht om te vertalen. Aan de uitdrukking op het gezicht van de papa te zien, had ik niet de indruk dat dat kind de boodschap vertaalde die ik bracht.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Dank u, voorzitter, voor de anekdote. *(Gelach)*

Ik ga er verder niet op in.

Minister Somers, ik wil u bedanken voor uw lange en ook genuanceerde antwoord. Ik ben het uiteraard met u eens dat de taalverloedering in onze samenleving een veel bredere problematiek is. Dat heeft te maken met een tijdsgeest, die ik betreur, van toch steeds meer nonchalance. Ik zal het maar zo noemen. Het gaat ook over minder lezen, zoals u terecht aanhaalt, meer bezig zijn met beeld. We leven steeds meer in een beeldcultuur en steeds minder in een tekstcultuur. We kunnen dat betreuren, maar daar is van overheidswege misschien weinig aan te doen, helaas.

Nu, als ik het woord 'tirannieke' gebruikte, mevrouw De Vreese, dan deed ik dat omdat ik bijvoorbeeld Conner Rousseau hoor zeggen dat kinderen verplicht naar de kinderopvang zouden moeten. Dan denk ik, als ik straks ouder ben, dan wil ik kunnen kiezen. *(Opmerkingen. Gelach)*

Als, indien, … dan wil ik zelf kunnen kiezen of ik mijn kind al dan niet naar de crèche doe. Pedagogen zijn het erover eens dat het beter is voor een jong kind om, indien het mogelijk is, bij de ouders te blijven. Maar natuurlijk wordt dit voorgesteld vanuit de problematiek dat er een taalprobleem is bij kleuters en dat dit zich manifesteert bij mensen met een migratieachtergrond. Dat is wat ik noem een tirannieke maatregel van een overheid die steeds meer te zeggen wil hebben over kinderen van burgers, van mensen, om weliswaar een probleem aan te pakken en op te lossen, maar een probleem dat zich niet bij iedereen voordoet, maar waarbij iedereen onder dat soort maatregelen zal komen te vallen, inclusief mensen waar zich geen taalprobleem manifesteert.

Dat is het enige wat ik wilde aangeven. Dat is een groot spanningsveld. We dreigen daar steeds verder in te gaan met een overheid die steeds meer ingrijpt in het persoonlijke leven van mensen. Ik vind dat geen goede zaak, ook al is het voor een nobel doel, om een probleem op te lossen.

De buddy's, mevrouw De Vreese, ik heb daar op zich niets tegen. Daarom verwijs ik ook naar mezelf. Dat kan op een natuurlijke manier ontstaan, zonder overheidsingrijpen, minister, maar als u denkt dat dat het taalprobleem zal oplossen, neen, dat denk ik niet. Dat kan een beetje bijdragen, maar dat kan of zal nooit het taalprobleem oplossen. Al was het maar omdat het buddyproject redelijk beperkt blijft. Ik weet dat u dat enorm wilt uitbreiden, minister, maar geef toe dat dit slechts één raderwerkje is. De meeste nieuwkomers zullen waarschijnlijk nooit een buddy hebben via het buddytraject. Die zullen wel autochtonen leren kennen, hoop ik, maar ik blijf wel met iets zitten.

Ik heb u daar niet over gehoord, mevrouw De Vreese, of toch niet positief. Waarom leggen we het taalniveau niet van in het begin veel hoger? Waarom moet dat A2

zijn? Waarom kan dat niet van in den beginne B1 zijn, minister? Ik heb u daar niet op horen ingaan. Laat ons de lat van in het begin veel hoger leggen om problemen in de toekomst te vermijden. Dat is mijn slotopmerking. *(Opmerkingen van minister Bart Somers)*

Ik noteer soms de taalfouten tijdens de plenaire vergadering en het is soms spectaculair.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over initiatieven om personen met een handicap of mindere mobiliteit te ondersteunen om te gaan stemmen
– 1359 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik ga, denk ik, niemand verrassen als ik vertel dat er in 2024 op twee momenten verkiezingen zijn. In mei 2023 gaan we namelijk naar de Europese, federale en Vlaamse verkiezingen en in oktober 2023 worden er lokale, provinciale – niet te vergeten – en districtsverkiezingen georganiseerd. *(Opmerkingen van minister Bart Somers. Gelach)*

Er zijn daarvoor twee instanties bevoegd. Voor de eerste categorie is dat de federale overheid, de tweede categorie is de bevoegdheid van Vlaanderen. Het wordt opnieuw belangrijk om bij deze hoogmis van de democratie iedereen alle kansen te geven om te gaan stemmen.

Wat het federale luik betreft, heeft minister Annelies Verlinden een aantal initiatieven genomen. Er is bijvoorbeeld 65.000 euro voorzien om personen met een handicap gratis naar het stembureau te voeren. De subsidies gaan naar verenigingen die gespecialiseerd zijn in het vervoer van personen met een handicap. Dit is opnieuw, wat we ook daarnet al stelden, het middenveld omdat zij zo goed de problematiek kennen en ook zo goed de doelgroep bereiken. Het is een systeem dat niet nieuw is en dat ook al in Wallonië werd gelanceerd, met het systeem van een taxibus.

Daarnaast werkt minister Verlinden ook aan initiatieven voor blinden en slechtzienden, in samenwerking met betrokken organisaties. Er wordt gekeken hoe blinden op papier zo onafhankelijk mogelijk hun stem kunnen uitbrengen. Er komen ook richtlijnen naar de gemeenten, en zelfs aanbevelingen naar politieke partijen om hun verkiezingsprogramma voor iedereen consulteerbaar te maken.

Zoals gezegd zijn wij zelf bevoegd voor de lokale en provinciale verkiezingen. Daar zal de toegankelijkheid nog belangrijker zijn, aangezien we in Vlaanderen straks geen opkomstplicht meer hebben. De premisse is duidelijk. Niemand mag enige belemmering hebben om zijn stem uit te brengen. Ik heb u daarover al een aantal keren bevraagd, minister, en ik blijf dat doen.

Op 11 oktober 2022 gaf u aan dat u het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) de opdracht had gegeven om een actieplan uit te werken rond de toegankelijkheid van de verkiezingen. Daarover heb ik de volgende vragen.

Minister, kunt u een stand van zaken geven bij de opmaak van het actieplan rond de toegankelijkheid van de lokale en de provinciale verkiezingen?

Plant u ook initiatieven zodat mensen met een handicap of die minder mobiel zijn gratis naar het stemlokaal kunnen bij de lokale en de provinciale verkiezingen?

Op welke manier wilt u blinden of slechtzienden ondersteunen?

Welke andere initiatieven plant u nog, minister, om alle drempels tot het uitbrengen van zijn of haar stem bij de lokale en provinciale verkiezingen te verlagen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, mijnheer Warnez, voor uw vraag. Het Agentschap Binnenlands Bestuur werkt op dit moment in overleg met mijn kabinet aan, wat mijn medewerker beschrijft als een 'allesomvattend' actieplan. *(Gelach. Opmerkingen)*

De voorzitter: Dat wil dan ook zeggen dat men zegt voor wie iemand moet stemmen. *(Gelach)*

Minister Bart Somers: Die solliciteert naar een loonsverhoging, denk ik. *(Gelach)*

Het actieplan betreft de toegankelijkheid voor de aankomende lokale en provinciale verkiezingen. Het doel is om zo veel mogelijk kiezers te mobiliseren om hun democratisch stemrecht uit te oefenen. De focus van dit actieplan is tweeledig. Enerzijds focussen we op toegankelijkheid, anderzijds focussen we op doelgroepen die moeilijker de weg zouden kunnen vinden naar de stembus.

De eerste pijler, toegankelijkheid, is erop gericht om zo veel mogelijk drempels voor mensen met een handicap weg te werken, waar ook collega Verlinden aan werkt. Zo moeten stembureaus integraal toegankelijk zijn. De minimale toegankelijkheidsnormen daartoe worden bepaald bij ministerieel besluit. We zullen de lokale besturen daarin zo goed mogelijk ondersteunen. Zo zullen we, net als bij de vorige verkiezingen, in samenwerking met het Agentschap Toegankelijk Vlaanderen (Inter), een aantal infobrochures uitgeven rond de toegankelijkheid van stembureaus en een klantvriendelijk onthaal. Inter zal bovendien ook regionale infosessies organiseren om gemeentebesturen te informeren en te adviseren. Daarnaast zal Inter, in overleg met de relevante partners zoals de Diensten Aangepast Vervoer, een actie uitwerken die zal inzetten op het gratis vervoer voor minder mobiele kiezers. Ook gaan we het thema agenderen op het Vlaams Overlegplatform Toegankelijkheid (VLOT). Dit platform brengt mensen van de doelgroep zelf, beleid en professionelen bij elkaar om samen te werken aan een beter toegankelijk Vlaanderen.

U vroeg ook specifiek naar de ondersteuning voor blinden en slechtzienden. Op elke stemlocatie is er ten minste één aangepast stemhokje. Daar is onder andere een vergrootglas voorzien voor slechtziende kiezers. Blinden en slechtzienden kunnen zich ook laten bijstaan door een persoon naar keuze of door een medewerker van het stembureau. Mijn administratie heeft aangegeven dat deze mogelijkheid om zich te laten bijstaan door een persoon naar keuze nog te weinig bekend is. Daarom zullen we verder inzetten op het beter bekendmaken van deze mogelijkheid, bij de doelgroep zelf en bij de lokale besturen. We nemen dit ook op in de standaardvorming voor de voorzitters van de kiesbureaus.

De tweede pijler van het actieplan heeft als doel om zo veel mogelijk drempels weg te werken voor mensen die moeilijker de weg vinden naar de stembureaus. Zoals ik vorig jaar in oktober in deze commissie reeds heb aangegeven, willen we hiervoor nauw samenwerken met het middenveld. Mijn administratie voert momenteel verkennende gesprekken met het middenveld om lokale projecten te initiëren om burgers te informeren en bewust te maken van de impact die hun stem kan hebben om actief deel te nemen aan de politieke besluitvorming. De bedoeling is dat het middenveld in de komende maanden een overkoepelend actieplan met voorstellen

indient rond het wegwerken van drempels enerzijds, en het stimuleren om deel te nemen aan de verkiezingen anderzijds. Mijn administratie zal dan bekijken welke voorstellen gefinancierd kunnen worden.

Ik kan u meegeven dat voor dit overkoepelend actieplan binnen het middenveld een partnerschap is ontstaan van tientallen middenveldorganisaties van uiteenlopende doelgroepen zoals ouderen, personen met een handicap, vrouwen, jongeren. Ik denk aan het Netwerk tegen Armoede, de Vlaamse Ouderenraad, Femma, Gezin en Handicap, de Ambrassade en dergelijke meer.

Het doel is om dit plan minstens één jaar voor de verkiezingen van oktober 2024 af te kloppen. In het bepalen van de timing tot uitrol van het plan, zal ook rekening gehouden worden met de Europese, federale en Vlaamse verkiezingen, die een half jaar eerder plaatsvinden.

Samengevat: we werken met verschillende partners aan een geïntegreerd actieplan. In dit stadium ligt de focus vooral op het verzamelen van ideeën en het consulteren van strategische partners. Ik hoop dat ik daarmee een antwoord heb gegeven aan uw vraag, nee 'op' uw vraag. Dat is een tweede taalarme fout.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

– Sam Van Rooy treedt als voorzitter op.

Brecht Warnez (cd&v): Dat was een allesomvattend antwoord. Dank u wel, minister. *(Gelach)*

Uw loon ligt vast, daar kunnen we niets aan doen.

Dit is een goede commissie. We hebben het vaak over verenigingen en middenveld gehad. Ik voel me als een vis in het water als ik dat allemaal hoor. Het is een goede aanpak om die mensen te financieren om te zoeken naar projecten die wel of niet werken.

Een andere pijler is de rechtstreekse overheidscommunicatie om mensen te overtuigen, dat blijkt uit onderzoek. Daarbij gaan we burgers aanschrijven om hen aan te bevelen om te komen stemmen en het belang ervan mee te geven.

Maar een andere belangrijke speler is het onderwijs, minister. Het is uiteraard zeer goed dat u het middenveld consulteert en inzet, maar ook het onderwijs, zeker voor de eerste kiezers, lijkt me heel belangrijk. Ik stel me in dat kader de vraag of u eventueel met minister Weyts al contact hebt genomen om, samen met de onderwijsactoren – ook het hoger onderwijs –, op zoek te gaan naar goede kennis en informatie om over te brengen. Dat kan misschien met educatieve pakketten et cetera, zodat zoveel mogelijk mensen komen stemmen.

De vraag was, samengevat, of u ook het onderwijs en minister Weyts zult betrekken.

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Ik heb een praktische vraag.

Minister, als er bepaalde middelen ter beschikking zouden worden gesteld aan organisaties van het middenveld, waaraan denkt u dan concreet? Gaat dat zover dat ook organisaties die nogal gelieerd zijn aan bepaalde politieke zuilen, vergoedingen zouden krijgen om dat systeem op te starten om mensen naar stembureaus te vervoeren? Ik weet dat u nogal gevoelig bent voor wat er gebeurt met de volmachten. De vergelijking gaat natuurlijk niet helemaal op. Maar we moeten opletten dat er geen stemmen geronseld worden op die manier. Ik kan me voorstellen dat, als men gevoerd wordt door organisaties van bepaalde specifieke kleur of door kandidaten, dat niet in de lijn ligt van wat u wilt.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: De laatste vraag van de heer Buysse is een terechte vraag. Als we zo'n actieplan maken dat mensen moet mobiliseren voor de gemeenteraadsverkiezingen, dan weten we allemaal dat we heel voorzichtig moeten zijn dat, als we partners inschakelen, zij niet een bepaalde sturing kunnen of willen geven aan het stemgedrag van mensen. Dat is de evidentie zelf. Dat zal een grote uitdaging zijn om dat goed in elkaar te steken.

Ik ben heel graag bereid om daarmee naar het parlement te komen, want ik vind dat zelf ook heel belangrijk. Vanuit een democratisch oogpunt kan het niet dat een campagne die erop gericht is om mensen te overtuigen om te gaan stemmen, ook impliciete boodschappen of een richting geeft voor wie men moet stemmen. We moeten daar heel hard over waken. We zullen dat hier in alle transparantie voorleggen, een jaar op voorhand. Ik wil daar een zo breed mogelijk draagvlak voor, dat is anders niet gezond.

Het onderwijs erbij betrekken lijkt me een goede suggestie. We zullen dat zeker doen.

Ik denk ook dat een partner zoals de VRT daarin een rol kan spelen als communicatiekanaal. Ik denk ook dat we naar een aantal social influencers moeten komen. Maar opnieuw: we moeten opletten wie we daar juist bij betrekken.

Ik denk niet dat we een beroep kunnen doen op aanhang of op organisaties die te dicht staan bij bepaalde politieke partijen. Dat lijkt me ook evident. Daar moeten we zoeken naar een goede mix, een sterk kader om te vermijden wat u zegt. De ideeën die u naar voren brengt, onderwijs en dergelijke meer, lijken mij ook een zinvol spoor.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik denk dat de bezorgdheid van collega Buysse ook terecht is en dat we er inderdaad niet voor moeten zorgen dat de chauffeur van een Minder Mobielen Centrale of eender welke taxi zegt op wie je moet stemmen in ruil voor de taxirit. Want dan is de taxirit ook zinloos geweest. Daarom is het uiteraard een terechte bezorgdheid.

We moeten er vooral voor zorgen dat er zo veel mogelijk mensen gaan stemmen. Dan moeten we op het veld kijken hoe we dat praktisch organiseren en wie daarvoor de geschikte partners zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Tommelein aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de uitvoering van het decreet tot wijziging van het decreet lokaal bestuur, wat de oprichting van een deontologische commissie betreft
– 1421 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Sam Van Rooy

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Tijdens de plenaire zitting van het Vlaams Parlement van woensdag 1 februari 2023 werd het voorstel van decreet goedgekeurd tot wijziging van het decreet lokaal bestuur. Meer in het bijzonder werd de verplichting opgenomen dat lokale besturen voortaan niet enkel een deontologische code moeten hebben, maar ook een commissie dienen op te richten. Dat is een

goede zaak, want integriteit en deontologie voor politieke mandatarissen is uiteraard van cruciaal belang.

In een op de drie gemeenten bestaat vandaag reeds zo'n commissie. Dat betekent dat de overige twee derde van de gemeenten nog aan de slag moet om zo'n deontologische commissie in het leven te roepen. Het decreet voorziet in voldoende lokale autonomie, maar het zou goed zijn als er voldoende duidelijke informatie aan de lokale besturen kan worden gegeven omtrent algemene werking. Er zullen immers ongetwijfeld diverse vragen gesteld worden. De inwerkingtreding geschiedt namelijk tien dagen na de publicatie van dat decreet in het Belgisch Staatsblad.

Daarom heb ik de volgende vragen, minister.

Welke maatregelen zult u nemen om de lokale besturen te ondersteunen bij het oprichten van een deontologische commissie?

Zijn op de deontologische commissies dezelfde regels van toepassing als op de gemeenteraadscommissies? Kunt u dit toelichten?

Kunnen lokale besturen presentiegelden toekennen aan de leden van de deontologische commissie?

Wie kan er precies een melding maken of een klacht indienen over het vermeend niet naleven van de deontologische code door een mandataris?

Aan welke voorwaarden moeten externen die mogelijk kunnen zetelen in de deontologische commissie, voldoen?

Kan deze deontologische commissie sanctioneren of straffen? Hoever reiken dan de bevoegdheden van deze commissie?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, mijnheer Tommelein. Zoals u waarschijnlijk wel verwacht, vind ik dit een zeer goede vraag, en niet alleen een goede vraag, maar ook een zeer goed initiatief vanuit het parlement. Ik denk dat het naleven van deontologische bepalingen toch belangrijk is binnen de context van een lokale democratie.

De decreetwijziging die hier is goedgekeurd, zorgt ervoor dat de lokale besturen die vandaag nog geen deontologische commissie hebben, er in de toekomst een zullen hebben. Deze commissie zal niet alle mogelijke toekomstige schendingen verhinderen, maar zal toch bijdragen aan een scherper bewustzijn rond deontologie. Er zal nu in alle gemeenten een debat georganiseerd moeten worden.

Daarnaast lijkt dit mij een goede maatregel om zaken in de zogenaamde grijze zone te beoordelen. Niet alles kun je in regels vatten, maar dan heb je tenminste een commissie die helderheid kan creëren en kan zeggen wat voor hen kan en welke dingen niet kunnen waardoor je toch nog een sluis maakt voor Audit Vlaanderen of rechtbanken aan bod moeten komen, dat je toch een aantal dingen misschien proactief kunt voorkomen. Het is dus een belangrijk preventief instrument.

Hoe ga ik dat ondersteunen? Ik heb een aantal initiatieven die ik zou kunnen nemen. Eerst en vooral ga ik een webpagina creëren waarop de nieuwe regelgeving wordt geduid en verdere info over de samenstelling, werking en bevoegdheden van de deontologische commissie wordt ontsloten. Ook via de nieuwsbrief van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) zal deze webpagina onder de aandacht gebracht worden. Ik zal ook een brief richten aan alle lokale besturen.

Ten tweede voorziet mijn administratie een toelichting op de eerstvolgende bijeenkomst van de collegagroep voor raadsvoorzitters van de Vereniging van Vlaamse

Steden en Gemeenten (VVSG). Dat bestaat dus: raadsvoorzitters komen samen in een collegagroep en daar zal toelichting komen.

Ten slotte zullen we alle opmerkingen en vragen nauw opvolgen en zal de bestaande ondersteuning waar nodig uitgebreid worden met goede praktijken.

Zijn op de deontologische commissies dezelfde regels van toepassing? De deontologische commissie is geen gemeenteraadscommissie zoals bedoeld in artikel 37 van het decreet lokaal bestuur. Deze deontologische commissie wordt namelijk opgericht op grond van de bepalingen van de deontologische code. Het is een gespecialiseerd orgaan waarin ook onafhankelijke externe experten als volwaardige leden kunnen zetelen. De samenstelling en de werking van de deontologische commissie zullen overeenkomstig artikel 39 van het decreet lokaal bestuur geregeld moeten worden in de deontologische code, dus respectievelijk de gemeenteraad en de raad voor maatschappelijk welzijn.

Momenteel is het niet mogelijk om presentiegelden voor vergaderingen van een deontologische commissie toe te kennen aan mandatarissen, omdat de deontologische commissie niet voorkomt op de lijst van mogelijke vergaderingen waarvoor een presentiegeld kan worden toegekend binnen het huidige regelgevend kader. De deontologische commissie is bijvoorbeeld geen gemeenteraadscommissie in de zin van artikel 37 van het decreet lokaal bestuur.

Om dit wel mogelijk te maken moet het Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) van 2018 betreffende het statuut van de lokale mandataris gewijzigd worden. Gelet op de vraag van verschillende lokale besturen, zal ik aan de Vlaamse Regering voorstellen om dit BVR te wijzigen. Zo kunnen lokale besturen die dat wensen, een presentievergoeding toekennen aan de leden die zich engageren binnen de deontologische commissie, weliswaar beperkt tot de bestaande vergoedingen voor gemeenteraadsleden.

De gemeenteraad en raad voor maatschappelijk welzijn bepalen zelf de procedure voor melding van mogelijke schendingen van de deontologische code. De decreetgever heeft dit bewust overgelaten aan de lokale autonomie zodat besturen een procedure op maat kunnen uitwerken en ik vind dat een goede zaak. In de praktijk zien we vandaag al verschillende toepassingen. Zo zijn er besturen waar eerst een ambtelijke ontvankelijkheidstoets uitgevoerd wordt wanneer er meldingen binnenkomen. Sommigen geven deze taak aan de algemeen directeur, terwijl anderen hiervoor een integriteitsambtenaar of een team van ambtenaren aanstellen.

De keuze van het al dan niet opnemen van externe experten en de selectie van deze externe experten, is een zaak van lokale autonomie. Dit wordt niet decretaal geregeld. Bij de besturen die reeds werken met externe experten, zien we uiteenlopende profielen. Professioneel bezig zijn met deontologie kan een selectiecriterium zijn, dat lijkt redelijk logisch, maar hoeft in mijn ogen geen absolute voorwaarde te zijn om als externe expert te kunnen zetelen in de commissie. Misschien kunnen kandidaten die het niet gehaald hebben in de raad van bestuur van de VMRI toch nog een zinvolle dagtaak opnemen.

De deontologische commissies kunnen geen sancties opleggen in de vorm van een tuchtmaatregel. Ook het uitspreken van een blaam door een deontologische commissie is niet mogelijk. De blaam wordt immers in diverse tuchtstatuten effectief als sanctie voorzien. Je kunt dat niet doen buiten dat kader. De bevoegdheden van de deontologische commissie worden vastgelegd in de deontologische code en elk lokaal bestuur bepaalt dus zelf de contouren, maar de besprekingen binnen de deontologische commissie kunnen bijvoorbeeld wel leiden tot: adviezen of aanbevelingen aan de raad met betrekking tot het aanvullen of wijzigen van de deontologische code; voorstellen rond sensibilisering inzake deontologie en integriteit binnen het lokaal bestuur; vaststellingen of het gedrag van een mandataris al dan

niet in overeenstemming is met de deontologische code van het orgaan waarvan hij deel uitmaakt; het uitspreken van afkeuring ten aanzien van bepaalde gedragingen, wat te onderscheiden is van een officiële blaam; het overmaken van meldingen aan het parket, Audit Vlaanderen of de Vlaamse Regering, zodat deze indien nodig hun bestaande procedures kunnen uitrollen.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw antwoorden. Die zorgen voor heel wat duidelijkheid. Collega Ongena heeft daar een zeer goed initiatief genomen. Het is een zeer goede zaak voor de democratie. Ik moet eerlijk zijn, we hebben in Oostende nog geen deontologische commissie maar we zijn toch wel bij die een derde van de gemeenten die een deontologische code heeft. *(Opmerkingen. Gelach)*

Kris Van Dijck (N-VA): Iedereen heeft een code en een derde heeft een commissie!

Bart Tommelein (Open Vld): Het is goed om daarmee aan de slag te gaan. Ik ben tevreden dat u de lokale besturen voldoende zult informeren zodat iedereen weet wat hen te doen staat, hoe men dit het best aanpakt, met respect voor de lokale autonomie. Daar zijn de goede praktijken uiteraard een goede leidraad voor. Het lijkt me een goede zaak dat u aan de regering zult voorstellen om het besluit aan te passen en aan de gemeenten de mogelijkheid te bieden om presentiegelden mogelijk te maken, ook om districten in deze commissie aan te trekken.

U geeft wel aan dat de deontologische commissie geen sancties kan opleggen, noch een blaam kan uitspreken, maar dat ze wel meldingen kan overmaken aan het parket of Audit Vlaanderen. Dat is iets dat altijd wel een beetje tot de problematiek leidt dat wie een vergadering leidt, niet kan ingrijpen maar wel iets kan zeggen, maar finaal gebeurt de uitspraak door iemand anders. Doen zij dan de zogenoemde einduitspraak, minister? Of behoort dat recht nog altijd toe aan de gemeenteraad? Is dit een bevoegdheid van Audit Vlaanderen of van het parket?

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Eén aspect kwam nog niet aan bod, minister, inzake het al dan niet besloten karakter van de vergaderingen van de deontologische code. Ik vond dat de logica zelf dat zoiets besloten zou gebeuren, maar blijkbaar zou de commissie hier en daar in openbare zitting bijeenkomen. Ik vind dat een beetje raar, zal daarover verduidelijking worden gegeven?

Tijdens de hoorzittingen met Audit Vlaanderen werd opgemerkt dat inderdaad overal een deontologische code bestaat, maar dat die hier en daar aan actualisering of opfrissing toe is. Is het een moment, als u dan toch suggesties of richtlijnen doet aan de gemeentebesturen, om ook waar al een deontologische commissie is, dat eens tegen het licht te houden?

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik wil tussenkomen op dat laatste punt. De bedoeling van de decreetgever in dezen was om lokaal veel autonomie te geven. Het zal in de vraagstelling naar voren gekomen zijn. Met elke fractie aanwezig zijn er een aantal minimumnormen opgelegd. Elke gemeente bekijkt zelf het wat en het hoe. Ik dacht, minister, wanneer het over personen gaat, dat je dan sowieso, los van het decreet, altijd een besloten zitting hield. Dat is mijn aanvoelen, we hebben dat niet gespecifieerd in het decreet zoals het is neergelegd en goedgekeurd, vanuit de ingeving dat als het over personen gaat, de sereniteit bewaard moet blijven.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u voor de vragen en suggesties.

Het moment is daar inderdaad, als we nu de gemeenten aanschrijven om te wijzen op de decretale verplichting om een deontologische commissie op te richten, om meteen de deontologische code eens tegen het licht te houden en te kijken of ze nog beantwoordt aan alle actuele regels en spelregels. Dat is een goede suggestie, mijnheer Buysse, we gaan die meenemen.

Mijnheer Tommelein, het is de deontologische commissie die een uitspraak doet, maar in de deontologische code kan men inderdaad ook voorzien dat de gemeenteraad de uitspraak bevestigt. Men kan dat erin schrijven. Is dat de beste methode? Ik denk het niet, omdat zo'n deontologische commissie inderdaad soms in een stuk vertrouwelijkheid vergadert en eigenlijk zou de uitspraak van de deontologische commissie voldoende krachtig moeten zijn. Die kan perfect samensporen met een tuchtsanctie. Beide zijn verschillend, juist omdat men niet in het tuchtrecht zit met een deontologische commissie. Ze kan geen tuchtsanctie opleggen, ze kan enkel doorverwijzen naar een tuchtoverheid.

Ten slotte, ben ik het eens met de benadering van collega Van Dijck. Als het over personen gaat, is het beter dat men dat in een besloten vergadering doet, ook over deontologische zaken. Openbaarheid daar nastreven is vanuit de privacy niet altijd het beste. We zullen daar nog het juiste juridisch advies over inwinnen en meenemen in het schrijven aan de lokale besturen.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Het is inderdaad goed, minister, dat er zoveel mogelijk duidelijkheid wordt verschaft over al die zaken en dat men het nodige juridische advies inwint voor we aan de slag gaan met de bepalingen van de diverse lokale besturen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.